

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatická umění

Dramatická výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Seznámení skupiny s biblickými motivy
ve střeoevropské každodennosti**

Ing. Lenka Krňávková

Vedoucí práce: prof. Mgr. Jaroslav Provazník

Oponent práce: doc. Mgr. Karel VOSTÁREK

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2021

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

DIVADELNÍ FAKULTA

Dramatic arts

Drama in education

BACHELOR'S THESIS

**Familiarization of the group with biblical motifs
in Central European everyday life**

Ing. Lenka Krňávková

Leader: prof. Mgr. Jaroslav Provazník

Oponent of thesis: doc. Mgr. Karel VOSTÁREK

Academic title: BcA.

Prague, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Seznámení skupiny s biblickými motivy ve středoevropské každodennosti

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování:

Děkuji prof. Mgr. Jaroslavu Provazníkovi za odborné připomínky a velmi vstřícný přístup. Svému manželovi, který mi byl oporou a celé rodině za pomoc při psaní práce.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na několik vybraných výrazů, které mají původ v Bibli. Základem je analýza podpůrných předloh, které jsou využívány pro celý koncept. Cílem je následně přiblížení tematiky biblických příběhů a vybraných slovních spojení žákům literárně dramatického oboru. Hlavním bodem jsou jednotlivé lekce na dané téma. Jejich průběh a vybrané předlohy pak nabízejí základní kameny pro vznik inscenace.

Klíčová slova

Bible, ustálená slovní spojení, biblické příběhy, lekce, analýza

Annotation

The bachelor thesis focuses on several selected terms that have their origin in the Bible. The basis is the analysis of supporting templates, which are used for the whole concept. The aim is then to bring the topic of biblical stories and selected phrases closer to students of literary drama. The main point is the individual lessons on the topic. Their course and selected models then offer the cornerstones for the production.

Keywords

Bible, established phrases, biblical stories, lessons, analysis

Obsah

Úvod.....	3
1 Biblické příběhy v literatuře pro děti a mládež.....	5
2 Informace o skupině a procesu	24
3 Lekce a jejich reflexe	25
Příprava lekcí.....	27
Jednotlivé lekce	30
ADVENTNÍ ČAS	30
STVOŘENÍ SVĚTA I.	33
POTOPA SVĚTA I.....	37
POTOPA SVĚTA II.	40
STVOŘENÍ SVĚTA II.	44
STVOŘENÍ SVĚTA III.....	48
BABYLÓNSKÁ VĚŽ	51
4 Reflexe záměru	60
5 Závěr	63
6 Seznam literatury	64

Úvod

Nevyvratitelný fakt je, že evropská společnost vychází z podstaty křesťanství. Právě to je základním kamenem podoby Evropy, kterou známe. Pokud se zaměříme konkrétně na Českou republiku, najdeme v každé sebemenší vesnici kostel nebo kapli. Mezi poli se často vyskytují boží muka a soliterně stojící kříže nejsou v české krajině nic neobvyklého. Kříž sám osobě je neustále opakujícím se symbolem. Velmi často se setkáváme v běžném životě s ustálenými slovními spojeními, které nesou jistý význam. Ten široká veřejnost obvykle zná. Ukazuje se, že postrádáme informaci o jeho vzniku.

Bakalářská práce se zaměřuje na několik vybraných výrazů, které mají původ v Bibli, konkrétně ve Starém zákoně. Základem je analýza podpůrných předloh, které jsou využívány pro celý koncept. Cílem je následně přiblížení tematiky biblických příběhů a vybraných slovních spojení žákům literárně dramatického oboru. Hlavním bodem jsou jednotlivé lekce na dané téma. Jejich průběh a vybrané předlohy pak nabízejí základní kameny pro vznik inscenace. Ta by měla být ideálním zakončením práce. Není to však podmínkou uzavření práce.

Osobní záměr autora

Jak je naznačeno v úvodu práce, i ten nejzarytější ateista se s Bibli a příběhy v ní setká, aniž by to tušil. Tato myšlenka mi osobně přišla zajímavá. Proto jsem se začala o mimoděčném setkávání s Bibli v běžném životě zajímat.

Působím jako lektor LDO v ZUŠ Brandýs nad Labem, takže jsem svůj záměr chtěla využít ve výuce. Proto jsem započala analýzu dětské literatury s biblickou tematikou. A hledání ideálních předloh pro práci. Nemyslím si, že je nutné, aby skupina byla teologicky zaměřená. Nechtěla jsem své žáky misionářsky nutit věřit v Boha, ale seznámit je s kvalitní literaturou, která je vhodná pro všeobecný přehled. Náboženská literatura byla v historii pro společnost význačná, také obvykle jediná, se kterou se setkala.

Jak je základní znalost Bible podstatná, se osobně přesvědčili minimálně maturanti roku 2015. „V tomto roce byla česká společnost rozdělena na dva tábory. Důvodem byl didaktický test z českého jazyka, který byl vypracován pro státní maturitu. Zde se vyskytla otázka týkající se Jidáše Iškariotského¹. Právě jeho přízvisko dělalo maturantům problém. Média, která informaci velmi rychle rozšířila, řešila, zda byla otázka adekvátní. Studenti se obhajovali argumenty, že náboženství nesouvisí s didaktickým testem z českého jazyka a literatury. Ve školách se neučí a v běžném životě se s ním nesetkají“ [7]. "Nejsem věřící a za všeobecný přehled se to opravdu považovat nedá. V dnešním multikulti světě bych musel přečíst snad všechny svatá písmena, abych měl 'všeobecný přehled.' Bible je možná pěkné fantasy, ale takovouto propagaci si podle mě nezaslouží,"(zdroj: <https://magazin.aktualne.cz/kuriozity/jidas-zradil-maturanty-ti-se-ved-hadaji-na-internetu/r~d1e644f3ce11e498af002590604f2e/>)

Společnost Cermat, která test připravovala, reagovala přes mluvčího Jana Pohanku: „Polemiku chápeme, ale zatím není opodstatněná. Jestli je otázka v souladu s katalogem požadavků, z něhož test musí vycházet, posoudí až validační komise. Ty určí, zda otázka byla zařazena správně, jestli v testu měla co dělat. Víme, že na to pohlížejí jak z hlediska literatury, tak náboženství. Smyslem otázky ale nebylo poukazovat na víru. Myslím si, že to není o tom, jestli znáte nebo

¹ Znění diskutované úlohy

„Pane ministře,“ řekl Humphrey, „obviňujete ty nesprávné.“

Jak to myslí? nechápal jsem.

„Pokud vím,“ pokračoval, „tak to byl jeden z vašich kolegů, kdo informoval Brusel o vašem plánu nakoupit hromadně britské textové editory – proto taky narychlo vydali tu směrnici.“

Takže takhle to je? Opět zrazen? A kolegou z kabinetu! Ztracený Basil Corbett! Když začnu myslet na Basila Corbetta, hned mi ***** Iškariotský připadá sympatičtější. Basile Corbette, udav se těmi třiceti stříbrnými!

(J. Lynn, A. Jay; Jistě, pane ministře, II. část, upraveno)

Napište jméno biblické postavy z Nového zákona, které patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu:

Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jidas-v-maturitnim-testu-z-cestiny.A150506_130844_domaci_mav

neznáte náboženské texty, ať už Bibli, Korán nebo jiné. Nemůžeme se ptát na náboženské otázky, to by od nás byla velká chyba.“

(Zdroj: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jidas-v-maturitnim-testu-z-cestiny.A150506_130844_domaci_mav)

Naprosto otevřeně přiznává, že náboženské otázky nejsou do testu vhodné. Osobně nevidím jediný důvod, proč bychom náboženství měli ve studiu vynechávat. Není přece řeč o náboženských naukách a katechismu. Nikomu není všeobecnou znalostí Bible vnučován názor a náboženská víra. Z této kauzy je patrné, že v naší ateistické společnosti náboženství vyvolává rozpačitý, spíše negativní postoj. V otázkách na víru se často respondent staví do opozičního, odmítavého postoje. Bere otázku jako nevhodnou. Napadá mě tedy, proč se za svou víru nebo “nevíru“ stydí? Velmi málo si uvědomujeme fakt, že témata Starého i Nového zákona se kolem nás vyskytují naprosto běžně. I tento proces mě přesvědčil o nutnosti téma více prozkoumat.

1 Biblické příběhy v literatuře pro děti a mládež

Podstatnou částí pro realizaci projektu byl výběr vhodné předlohy. Právě ta ukáže, zda žák bude mít aktivní zájem o lekci a práci na inscenaci. Je důležité, aby publikace sama v účastnících vyvolala jistou zvědavost. Už v počátku bylo jasné, že se žáci s knihou jako takovou osobně v některých lekcích setkají. Záměrem bylo i setkání s více verzemi příběhu v jedné lekci. Hledání rozdílů a vzletně řečeno analýza z hlediska udržení tématu a klíčových informací.

Bylo zjištěno, že trh je literaturou s biblickou tematikou pro děti a mládež přesycen. Kvalitních pokusů bylo však nalezeno žalostně málo. Úroveň není rozhodně nijak na výši. Pro selekci byla využita seminární práce, která se zaměřuje na zpracování Bible a biblických příběhů.² Seminární práce řešila převážně publikace, které vnikly po roce 2010. K nim byly přidány tři starší, které působily na první pohled jako vhodné předlohy.

² [7] Potměšilová, Lenka. Biblické příběhy pro děti a mládež.sem. práce, KVD DAMU, 2018

Pro následný podrobnější výběr, byly stanoveny podrobnější kategorie.

1. Věk účastníků

Hledání textu, který bude vhodný pro skupinu od 8 do cca 11 let, následně pak pro skupinu od 10 do cca 13 let.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Text si musí stále zachovávat hlavní myšlenku vycházející z Bible. Vytvářet jednotný a smysluplný celek.

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Přínos textu pro žáky do budoucna. Rozšíření a prohloubení všeobecného přehledu jednotlivce.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Text, který řeší nebo je v něm zmíněno ustálené slovní spojení.

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Jazyk, kterému nyní děti snadno porozumí. Využívají ho a slyší v běžném životě. Vhodné pro publikace, které budou v lekcích přímo předkládány žákům pro samostatnou práci.

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Vyčlenění textu, kde se objevuje podsouvání názoru čtenáři, agresivní přístup k tématu nebo zbytečné glorifikování.

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Text se zajímavými podněty pro inscenaci, vhodně psaný a strukturovaný.

8. Grafické zpracování knihy

Vkusně a kvalitně zpracovaná ilustrace publikace, vhodně volená velikost a typ písma. Správně volená celková grafika jednotlivých stránek. Opět důležitý bod pro publikace, které budou žákům předkládány v lekcích.

Na publikace s všeobecným názvem *Bible pro děti*, je nahlíženo jako na přepis Bible, který by měl pochopit i dětský čtenář. Předpokládaným postupem je vhodně zvolený jazyk a výrazové prostředky. Autor by měl pracovat s věkem čtenáře, pro kterého je publikace určená. Co je považováno za podstatné, neměla by se vytratit zásadní myšlenka a téma.

Na publikace, které se již v názvu specializují na jednotlivé příběhy, není kladen takový nárok. Neprofitují z notoricky známého názvu předlohy a naznačují, že jejich snahou není přepis. Pouze se předlohou inspiroují a využívají určitá témata.

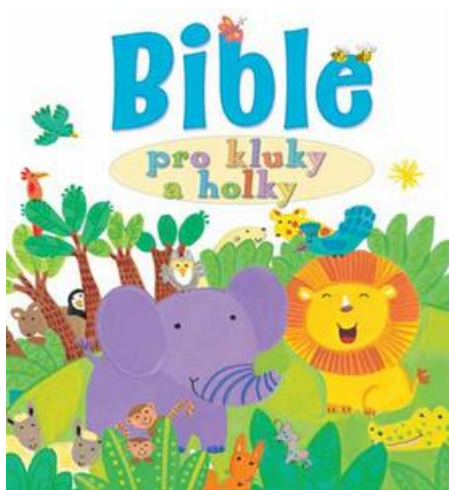
BIBLE PRO KLUKY A HOLKY

Lois Rocková, Kay Widdowsonová

Nakladatel: Česká biblická společnost

ISBN: 978-80-87287-67-5

Rok vydání: 2014

Obr. č. 1 – Obálka knihy Bible pro kluky a holky

1. Věk účastníků

Knihy není vhodná pro věk aktérů projektu. Spíše by byla vhodná pro výše zmíněná batolata.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Téma je silně zjednodušeno, ale ve většině kapitol se nevytrácí hlavní myšlenka. Většina Biblí pro děti využívá pouze jediný literární druh – epiku. Je to logický záměr. Důležité však je, zda právě toto není hlavním prohrěškem transformace

Bible. V té se vyskytuje lyrika, epika i drama. „*Redukcí na epiku se ztrácejí poetické části (žalmy), mudrosloví a výroky proroků.*“ [1]

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Edukativní rozměr publikace postrádá. Stačí pouze nahlédnout do obsahu knihy, absolutně nerespektuje řazení Starého a Nového zákona v předloze.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Příběhy jsou natolik zjednodušené, že hledání původu ustálených slovních spojení je naivní. Nenacházíme ani základní, pro příběhy podstatné, pojmy.

Například namísto popisu sedmi dnů stvoření světa, se dočteme: „*Bůh vytvořil každíčkou věc pod sluncem – úžasné a podivuhodné věci.*“

Co více, kniha si ikonické věty mění k obrazu svému. Typická věta Boha: „*Budiž světlo!*“, kterou můžeme určitě považovat za ustálené slovní spojení, nahrazují větou: „*At' je světlo!*“

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Publikace využívá spisovnou češtinu, neobjevují se hovorové ani slangové výrazy. Jazyk je pro dnešní dětské čtenáře srozumitelný. Neměli by s ním mít sebemenší problém. Jazyk je využíván tak zjednodušeně, že čtenáři nerozvíjí slovník. Tento fakt je naprosto zásadní.

V textu se objevují jak role vypravěče, tak postavy. Postava s čtenářem komunikuje pomocí přímé řeči, ta je klasicky odlišena uvozovkami. Co je zde zajímavá vypravěčská rovina, jsou heslovitá zvolání. U nich můžeme těžko identifikovat, komu vlastně patří. Mají za úkol dotvářet informaci. Takto se například v textu Stvoření světa objevují zvolání „*At' svítí..., At' bliká...*“ Je tím podpořena věta Boha: „*At' je světlo!*“ Která nahradila klasickou, známou: „*Budiž světlo!*“ (viz bod č.4).

Příběhy jsou opět psány z pohledu objektivního vypravěče, který je vševědoucí.

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Publikace se překlápí spíše do podoby líbivé pohádky. Nemůžeme ji snad ani považovat za literaturu s náboženskou tematikou, natož za přepis Bible. Vše je natolik povrchní až hloupé, že opravdu není o vnucování názoru řeč.

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Předloha není vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace. Příběhy nenesou kvalitu, která je pro dramaturgii hledána. Nelze publikaci využít ani jako vhodnou osnovu, je vyjmuto velké množství podstatných faktů.

8. Grafické zpracování knihy

Text je psán velkým písmem, které je ideální pro první čtení. Je ho na každé stránce jen minimální množství. Vše je dokresleno ilustracemi, které by byly vhodné spíše pro publikace určené mnohem nižšímu věku.

Závěr:

Tato kniha není vhodná pro využití pro přípravu lekcí, v lekcích a dramaturgii. Žákům by nepřinesla nové poznatky. Není pro ně vhodná ani z hlediska věku. Velmi překvapivé je nakladatelství, jedná se o Českou biblickou společnost. Od ní se očekává hlubší zaměření na téma.

BEZVA BIBLE!

Lee Cosgrove, Victoria Tebbsová

Nakladatel: Česká biblická společnost

ISBN: 978-80-7545-034-0

Rok vydání: 2017

Obr. č. 2 – Obálka knihy Bezva Bible!

1. Věk účastníků

Publikace je vhodná pro nižší věk účastníků, tedy pro 8 až 10 let.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Význam příběhu je zde občasně zachován. Najdeme zde i aspekty, které jiné zkoumané dětské Bible přehlízejí. Například v příběhu David a Goliáš je zmíněna podstata víry. David se Goliáše nebojí, protože věří, že mu Hospodin pomůže. To je jedním z hlavních témat.

„Bude to v pohodě – Bůh je na naší straně.“

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

V míře naukovosti naopak kniha pokulhává. Příběhy jsou z větší části předkládány jako pohádky. Podstata se u většiny ztrácí, nenese konkrétnější informaci, objasnění okolností apod. Velkým problémem je typ využitého jazyka (více popsáno v bodě č. 5.) Žákům publikace přináší pokřivený nadhled, který téma spíše znevažuje.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Ustálená slovní spojení nebo jejich vysvětlení se v knize převážně neobjevují.

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Zásadním problémem je v publikaci jazyk. Je velmi často využíván hovorový, který text překlápí až do jisté pejorativnosti. Žáci by mu rozuměli, ale rozhodně není vhodné při výuce tento typ podporovat (viz ukázka bod č. 2).

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Publikace nepřináší agresivní přístup k tématu, to rozhodně není problémem. Avšak nevhodně zvolenými jazykovými prostředky ho značně bagatelizuje. Dostáváme se tak k opačnému problému. Poetika publikace přináší ledabylý náhled. Ve čtenáři rozvíjí pocit, že všechno se prostě nějak vyřeší. Nemá cenu se o cokoli snažit. Opět tento problém můžeme vidět na ukázce, která je využita v bodě č.2. Problém publikace vlastně odhaluje i samotný název. Bezva Bible! má asi působit přátelským, přístupným dojmem, podtrhuje však znevažování předlohy.

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Předloha není vhodná pro dramaturgii. Neurčuje směr, kterým by se následná inscenace měla vydávat. I když je hledán nadhled nad tématem, tento není považována za zdravý.

8. Grafické zpracování knihy

Grafické zpracování určitě mnoho čtenářů naláká, ale pro přínos ve výuce není vhodné. Převážně ilustrace podtrhují trend, kterým skupině nic nepřináší. Nerozvíjí fantazii ani kreativitu. Co se týká využitého písma, je vhodné i pro mladší čtenáře. Textu se neobjevuje na stránce mnoho, což by bylo v publikacích u starších dětí vyžadováno.

Závěr:

Knihy není vhodnou předlohou ani pro dramaturgii, ani pro samotné lekce. V tématu čtenáře navádí směrem, který pro práci není vhodný.

BIBLE, ILUSTROVANÉ PŘÍBĚHY ZE STARÉHO ZÁKONA

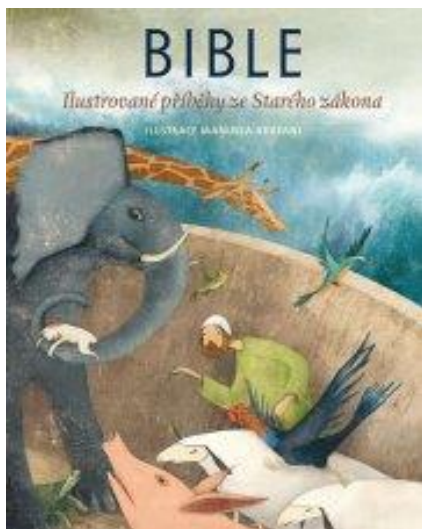
Manuela Adreani

Ilustrátor: Manuela Adreani

Nakladatel: Naše vojsko

ISBN: 978-80-206-1751-4

Rok vydání: 2018

Obr. č. 3 – Obálka knihy Bible Ilustrované příběhy ze Starého zákona

1. Věk účastníků

Publikace je vhodná pro široké spektrum žáků. Každá věková skupina se rozhodně zaměří na něco jiného, ale pro všechny je přínosem.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Ač je publikace zaměřena převážně na ilustrace, příběh je zde zachován. Jak ve zmíněných ilustracích, tak samotném textu. Opět zde nenajdeme lyrické části. Ale s textem je pracováno tak, že nám specifickou poetikou navozuje alespoň takový pocit.

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Právě specifickým přístupem využívání jazyka a slovních spojení může kniha přinést žákům edukativní rozměr. Nutnost zamyšlení se nad využívanými slovy i myšlenkami větší mírou naukovosti rozhodně přináší.

„Všechny děti jsou výjimečné, i když některé více než ostatní. Bůh si je vybírá pro velké činy, které mohou dokázat ...“

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Ustálená slovní spojení se v příbězích objevují a jsou i vysvětlována. Publikace je vhodná jako zdroj informací pro lekce.

„Když pak Noe vypustil holubici, aby hledala pevninu, vrátila se s olivovou ratolestí v zobáku.“

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Bible využívá velmi vhodně volenou spisovnou češtinu. Pro starší děti je určitě srozumitelnější než pro mladší čtenáře. Je jedinou zmíněnou publikací, která přináší i další rozměr Bible. Nelze se bavit přímo o žalmech nebo mudrosloví, ale čtenář je k typické atmosféře předlohy alespoň trochu přiblížen.

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Text nepůsobí na čtenáře nijak agresivně, nevnučuje názor. Nevyskytuje se ani problém předchozí publikace, která předlohu zlehčovala. Naopak publikace poskytuje až duchovní rozměr. Tím čtenáře posouvá blíže k předloze.

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Předloha je určena jako vhodná pro dramaturgii. Svou poetikou přináší něco, co ostatním publikacím chybí. Otázkou je, zda je vhodná pro konkrétní zamýšlenou inscenaci. Pro tu je záměr nadhled a humor, což v textu není.

8. Grafické zpracování knihy

Jak je zmíněno v samotném názvu, grafická stránka publikace je velmi podstatná. Autorka není spisovatelkou, ale ilustrátorkou. Manuel Adreani je italskou ilustrátorkou, která má na kontě mnoho význačných spoluprací. Ať už se jedná o dětské publikace nebo animované filmy.

Co je velmi kladně hodnoceno, je množství textu. Není zbytečně potlačován a osekáván. Najdeme v něm vše podstatné. Ilustrace a text jsou skvěle vyvážené. Obě

složky získávají svůj potřebný prostor. Najdeme stránku pouze s textem nebo ilustrací, ale i vhodnou kombinací obou

Závěr:

Kniha je rozhodně vhodnou pro práci v lekcích. Žáci se setkají s kvalitní literaturou a skvělou grafickou úpravou. Získají velké množství informací potřebných pro inscenaci, ale i všeobecný přehled. Pro dramtizaci a samotnou inscenaci bude publikace dobrým inspirativním zdrojem.

STARÝ A NOVÝ ZÁKON PRO DĚTI

Ivana Pecháčková

Ilustrátor: Nikola Hoření, Nikola Logosová, Monika Novotná, Petra Josefina Stibitzová, Marie Štumpfová, Alžběta Zemanová

Nakladatel: Meander

Projekt: Manamana

ISBN: -

Rok vydání: 2017

Obr. č. 4 – Obálka knihy Kain a Abel – jedna z publikací projektu Manamana

1. Věk účastníků

Publikace mají udán věk čtenáře 4+, nelze než souhlasit. Knihy jsou zaměřeny na všechny věkové kategorie.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

U publikací není očekávána přesná transformace předlohy. Není tak nazývána, není vyhraněna. Neprofituje z názvu originálu. Proto zde nehledáme ani všechny literární druhy. Texty jsou velmi strohé, ale bravurně vystihují podstaty jednotlivých příběhů. Udržují klíčový význam a čtenáře neochudí od zamyšlení nad kontroverzností témat.

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Jednotlivé publikace sami osobě jistou naukovost přináší, co je ale nutné vypíchnout jsou pracovní listy k příběhům. To, co čtenář přečte, je rázem využito pro hlubší zamyšlení a porozumění v pracovních listech. Obě části se skvěle doplňují, ale umí fungovat i samostatně.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Ustálená slovní spojení se v příbězích objevují a jsou i vysvětlována. Pokud ne v samotném příběhu, tak v pracovním listu je najdeme.

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Zde lze najít vhodný mix pro děti a mládež. Texty nejdou směrem jasně stanovené spisovné češtiny, ale pohybují se na straně civilního projevu. Ten je dětem a mládeži velmi blízký. Občas se objeví jistý druh anachronismu, který nám připomíná, odkud příběhy pocházejí. Navozují pocit důležitosti a vážnosti samotné Bible.

„Když však nebudeš dávat rád a nebudeš konat dobro, hřích se uvelebí ve tvých dveřích a zlo tě ovládne.“

6. Směřování textu: absence vnučování názoru, agresivního přístupu k tématu

Texty nejsou nijak podbízivé, nejdou agresivní cestou vnučování názoru. S nadhledem reprodukují příběhy. Ani pracovní listy, ač se to nabízí, nehlásají nutnost víry a „jediného správného bytí“.

7. Předloha vhodná pro dramtizaci a přípravu inscenace

Texty jsou vhodné pro dramtizaci i přípravu inscenace. Koktejl využitého jazyka a nadhled je to, co je od inscenace i dramtizace vyžadováno.

8. Grafické zpracování knihy

Na grafické zpracování knihy je brán velký zřetel. Pro ilustrace byli vybráni čeští mladí výtvarníci. Tudíž každý příběh je originálně zpracován. Texty to velmi dobře dokresluje. U některých příběhů by text bez ilustrace nebyl úplným. I písmo je ilustrátorům podřízeno. Nejedná se o klasické fonty, které se nejčastěji využívají. Text má působit jako psaný rukou. I přes to je čitelný pro začínajícího čtenáře.

Závěr:

Jednotlivé knihy jsou vhodnou předlohou pro lekce i dramtizaci. Rozhodně je žádané, aby se žáci s publikacemi setkali přímo, tak s nimi pracovali i ve výsledné inscenaci. Pracovní listy poskytnou dobrý inspirativní zdroj pro přípravu lekcí.

BIBLICKÉ PŘÍBĚHY PRO NEVĚŘÍCÍ DĚTI

Martin Vopěnka

Ilustrátor: Jiří Votruba

Nakladatel: Mladá fronta

ISBN: 978-80-204-4678-7

Rok vydání: 2018

Obr. č. 5 – Obálka knihy Biblické příběhy pro nevěřící děti

1. Věk účastníků

Biblické příběhy pro nevěřící děti jsou určeny starším čtenářům. Pro věk skupiny jsou, z hlediska délky textu, ideální. Skupina ve věku 8 až 10 let bude mít s přečtením knihy rozhodně více práce, ale skupina 10 až 13 let by neměla mít problém.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Knihy dokáže obsáhnout děj příběhu. Co je však problematické, je názor autora na původní příběhy. Ten je v příbězích silně zastoupen. Snaží se ho přiblížit, jak už název vypovídá, nevěřícím dětem. Tato snaha vede k dehonostování předlohy a víry. Výrazy a dovětky k příběhu najednou berou hlubší, duchovní rozměr k zamyšlení. Tedy jednu z klíčových složek.

„Samozřejmě si to vyřídil i s Evou.“

Ve skutečnosti biblické příběhy nelze brát doslovně. Spíše bychom je měli chápat jako básnické nebo povídkové vyprávění o strastiplné cestě lidstva.“

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

K příběhům jsou dopsány krátké dovětky, kde jsou vysvětleny reálie doby, historická fakta a další zajímavosti. Informace sráží opět přítomnost autorova názoru, který je velmi často přítomen. Tím pádem nelze hledat objektivní edukativní záměr.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Ustálená slovní spojení se v příbězích objevují a jsou i vysvětlována ve zmíněných dovětkách nebo samotných příbězích.

„A ještě známější jsou slova: „Prach jsi a v prach se obrátíš.“

„Proto je duha znamením lásky a míru.“

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Jazyk publikace využívá určitě srozumitelný, ale pro výuku a lekce naprosto nevhodný. Objevuje se nespisovná, hovorová čeština, která také přináší pocit bagatelizace předlohy. Volený jazyk je určitě záměrem, snaha o přiblížení mládeži. Ale i tato snaha se dá vytvořit pomocí spisovné češtiny. Čtenáři zvolený typ nepřináší vyšší hodnotu, spíše naopak.

„Spíš, než milující otec to někdy byl nevyzpytatelný přísný „fotr“, který si dával zatracený pozor, aby mu lidé nepřerostli přes hlavu“

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Čtenářům autor přes text systematicky vnucuje svůj vlastní názor. V některých případech je možné chápat ho i velmi nepřátelsky k předloze i samotné víře.

„Jedná se proto o další z míst Bible, které by podle některých mohlo svědčit o mimozemské civilizaci, jež kdysi navštívila Zemi.“

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Publikace je určitě vhodná pro dramaturgii, ale není vhodná pro připravovanou inscenaci. Směr, který příběhy přinášejí, není vhodným pro celý koncept. Názory by měli poskytovat žáci, nikoli autor předlohy. Pro využití v lekcích je nutné odosobnění textů, nikoli opak.

8. Grafické zpracování knihy

Velmi dobrý je záměr využití iniciály na začátku každého příběhu. Je tím brán zřetel na historickou podobu předlohy. Ostatní písmo je klasické patkové, které je dobře čitelné pro každého čtenáře. Text je odtržen od hlavních ilustrací. Ty mají vždy svou dvoustranu. Jsou velmi jednoduché a příběh vhodně doprovází. Ani ilustrace ale nepřinášejí nic inspirujícího.

Závěr:

Knihy nebudou pro další práci využívány. Jejich specifické pojetí není vhodné ani žádoucí.

DIOGÉNÉS V SUDU A DALŠÍCH DVACET ZNÁMÝCH PŘÍBĚHŮ Z DOBY DÁVNÉ A NEJDÁVNĚJŠÍ

DAMOKLŮV MEČ A DALŠÍ ZNÁMÉ PŘÍBĚHY Z DOBY DÁVNÉ A NEJDÁVNĚJŠÍ

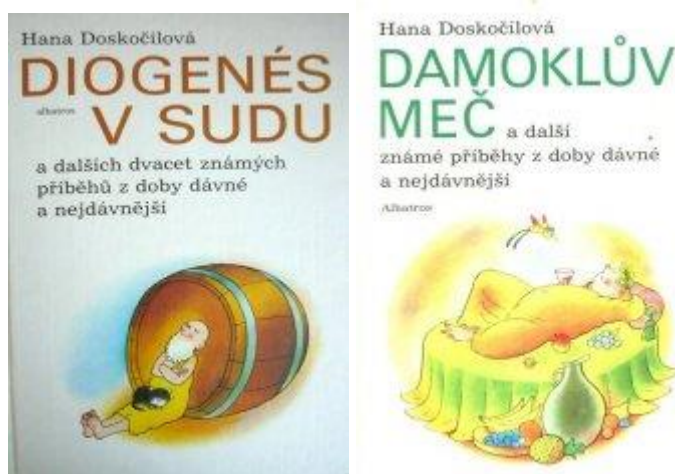
Hana Doskočilová

Ilustrátor: Gabriel Filcík

Nakladatel: Albatros

ISBN: 13-707-85; 13-713-91

Rok vydání: 1985; 1991

Obr. č. 6 – Obálka knih Diogenés v sudu a dalších dvacet známých příběhů z doby dávné a dávnější; Damoklův meč a další známé příběhy z doby dávné a dávnější

1. Věk účastníků

Obě publikace jsou doporučeny dětem od 6 let. Myslím, že to je adekvátní vyhranění. Pro straší čtenáře nebude problémem příběhům porozumět a budou schopni ji učíst. Ideální i pro věk skupiny.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Kniha jako celek neřeší pouze biblické příběhy, zaměřuje se i na jiné. Objevují se příběhy z antických mýtů, starých pověstí apod. Co se však Bible týká, dokáže vystihnout příběh. Publikace se zaměřují na osvětlení témat, nikoli na přiblížení Bible. Není zde hledán klíčový význam, který je využíván v této analýze.

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Naukovost se zde objevuje v každém z příběhů. Zábavně vysvětlit a přiblížit příběhy, se kterými se setkávají ve škole, je záměr obou publikací.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Příběhy, kde se vysvětlují ustálená slovní spojení, jsou v těchto publikacích záměrem.

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Je využívána spisovná čeština, která je vhodná i pro děti 21. století. Neobjevují se zde výrazy, kterým by dnešní děti a mládež nerozuměla. Obě publikace jsou více než 30 let staré, i tak jsou texty psány nadčasovým jazykem, který nepřináší žádné archaismy.

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Příběhy jsou zaměřeny na vysvětlení pojmů, neřeší otázku náboženství a víry. Mají jasný směr a ten nepřekračují. Neobjevuje se zde tedy žádné vnucování osobních názorů.

7. Předloha vhodná pro dramatizaci a přípravu inscenace

Příběhy jsou vhodné pro dramatizaci, přípravu inscenace i pro lekce samotné. Objevuje se v nich humor a nadhled, který je pro inscenaci hledán. Jsou vhodné pro samostatnou práci skupiny.

8. Grafické zpracování knihy

Grafické zpracování knihy vhodně doplňuje text. V ilustracích najdeme humor, který provází celou knihu. Písmo je určeno i pro začínajícího čtenáře. Je možné publikace zahrnout do složky „První čtení“.

Závěr:

Vybrané příběhy budou využity v lekcích i přípravě inscenace. Jednoduchý popis ustálených slovních spojení je přesnou předlohou, která se pro záměr hodí.

ČERNOŠKÝ PÁN BŮH A PÁNI IZRAELITI: STAREJ ZÁKON A PROROCI

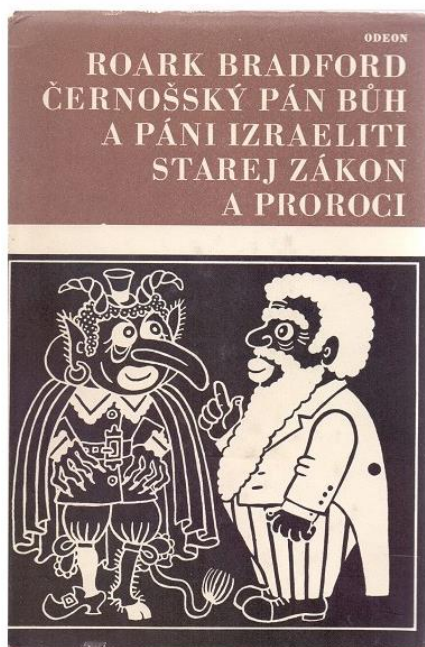
Roark Bradford

Ilustrátor: Helena Zmatlíková

Nakladatel: Odeon

ISBN: 01-075-68

Rok vydání: 1968

Obr. č. 7 – Obálka knihy Černošský pán Bůh a páni Izraeliti: starej zákon a proroci

1. Věk účastníků

Kniha je určena starším čtenářům, je tedy vhodná pro skupinu věku od 10 do 13 let. Mladší žáci v ní nenajdou záměr, který autor měl.

2. Komplexnost: udržení klíčového významu příběhu

Příběhy jsou psány velmi podrobně, sice to na první pohled nemusí být zřejmé, ale klíčový význam je zde zachován. Ač svérázným způsobem.

3. Edukativní záměr: míra naukovosti v textu

Edukativní přínos v knize úplně nenajdeme, ale jistou míru naukovosti má. Ať už se jedná o podrobné informace v jednotlivých příbězích nebo anglická slova.

4. Souvislost: příběhy obsahující ustálená slovní spojení

Ustálená slovní spojení se v příbězích se objevují jen málo. Rozhodně není možné publikaci považovat za vhodný inspirativní zdroj pro záměr projektu.

5. Lingvistický komentář: využití srozumitelného jazyka pro dnešní děti a mládež

Ač je publikace psána před více než padesáti lety, stále jí dnešní mládež může rozumět. Naopak, specifické využití anglických výrazů je pro nynější společnost tak typické.

6. Směřování textu: absence vnucování názoru, agresivního přístupu k tématu

Text rozhodně nepřináší jakýkoli náznak agresivního přístupu k tématu. Svým specifickým humorem by ho někteří mohli považovat za bagatelizaci tématu. Naopak, vše je dobře vyváжено a humor přináší vhodnou dávku zdravé nadsázky.

7. Předloha vhodná pro dramaturgii a přípravu inscenace

Příběhy jsou vhodné pro dramaturgii i přípravu inscenace. Nejsou vhodné pro přípravu lekcí a jejich přímé využití.

8. Grafické zpracování knihy

Grafické zpracování je jednoduché. Ke každému příběhu je doplněna pouze jedna ilustrace. Text je určen už pro zkušenějšího čtenáře. Převládá a je hlavním nositelem tématu.

Závěr:

Vybrané příběhy budou využity pro dramatizaci a přípravu inscenace. Neobjeví se v přípravě lekcí ani k přímému využití. Autor přesně vystihl nadsázku nad tématem, ta je podstatná pro celkové vyznění inscenace.

Tab. č. 1 – přehled vyhodnocení výběru předloh dle stanovených kategorií

KATEGORIE HODOCENÍ/NÁZEV PUBLIKACE	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	ZÁVĚR
<i>BIBLE PRO KLUKY A HOLKY</i>	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>BEZVA BIBLE!</i>	+	+	-	-	-	-	-	-	-
<i>BIBLE, ILUSTROVANÉ PŘÍBĚHY ZE STARÉHO ZÁKONA</i>	+	+	+	+	+	+	-	+	+
<i>STARÝ A NOVÝ ZÁKON PRO DĚTI</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>BIBLICKÉ PŘÍBĚHY PRO NEVĚŘÍCÍ DĚTI</i>	+	-	-	+	-	-	+	+	-
<i>DIOGÉNES V SUDU...; DAMOKLŮV MEČ ...</i>	+	N	+	+	+	+	+	+	+
<i>ČERNOŠSKÝ PÁN BŮH A PÁNI IZRAELITI: STAREJ ZÁKON A PROROCI</i>	+	+	+	-	+	+	+	+	+

+ pozitivní hodnocení

- negativní hodnocení

N není možné hodnotit

Pro dramatizaci a přípravu inscenace jsou, dle výše uvedené analýzy, vybrány dvě publikace. Černošský Pán Bůh a páni Izraeliti: starej zákon a proroci, dále publikace projektu Manamana od nakladatelství Meandr. Ve scénáři se objevují citované pasáže jednotlivých publikací. Je využívána poetika příběhů. Kniha R. Bradforda má skvělý nadhled na téma, což je záměrem i scénáře.

Pro lekce je využito více předloh než pro následnou dramatizaci. Záměrem je i seznámení žáků s jedním příběhem, který je zpracován v několika předlohách. Čím se texty liší a naopak. Důvodem je i hledání vyváženého pohledu na téma. Pro tuto část projektu byly vybrány publikace projektu Manamana od nakladatelství Meandr, Bible, Ilustrované příběhy ze Starého zákona a obě publikace od Hany Doskočilové.

2 Informace o skupině a procesu

Přípravené lekce jsou aplikovány na existující skupinu literárně dramatického oboru. Jak už bylo zmíněno, skupina dochází na výuku do Základní umělecké školy v Brandýse nad Labem. Práce na Biblických příbězích započala již ve školním roce 2019/2020. V tento časový úsek bylo žáků 8 až 11 let. Na výuku docházelo 10 dětí, z toho byli tři chlapci a sedm dívek. Osm členů skupiny mělo v této době zkušenost s dramatickou výchovou. Dříve docházeli do skupiny paní Iriny Ulrychové. Dva žáci ve školním roce 2019/2020 přišli úplně nově. Ti neměli s dramatickou výchovou žádnou zkušenost. Jedním z nových žáků byla dívka, která několik let docházela do ZUŠ na balet. Měla tedy jisté základy, na kterých se dalo stavět. Druhým novým žákem byl chlapec, který neměl žádnou zkušenost. Ač spadl do role nejstaršího, působil velmi nejistě, introvertně. V prvopočátku nebyl schopen začlenění a jakékoli kreativity. Skupina s ním logicky přestala spolupracovat. Což bylo pro práci komplikované. Následně se chlapec vyprofiloval a komunikace mezi ním a skupinou začala být lepší. Bohužel, chlapec si doposud libuje v agresivních počítačových hrách a jeho kreativní stránka je tím velmi ovlivněna až omezena.

Všeobecně byla skupina dobře připravena pro práci na tématu. Zkušeně ovládali živé obrazy, uměli vystavět krátké etudy na dané téma. Zvládali základní improvizace a hry s nimi spojené. Ve většině případů dokázali udržet pozornost a soustředění. Ostřílení žáci měli zkušenost s dlouhodobou prací na inscenaci zakončenou veřejným výstupem.

3 Lekce a jejich reflexe

Po výběru publikací bylo nutné vybrat témata, která budou žákům předkládána při lekcích. Ta by se měla následně objevit i v inscenaci. Ustálených slovních spojení je nepřeborné množství, proto výběr značně ovlivnil i příběh, který za ním stojí. Příběhy ze Starého zákona byly, ve vybraných předlohách pro typ skupiny, vhodnější. Řešená témata jsou vhodná pro děti a mládež. Příběhy jsou pro dětského diváka zábavné, objevují se nadpřirozené bytosti a zázraky. Pro rozklíčování ponaučení a hlavní myšlenky, jsou pro žáky jednodušší. Skupina dokáže spíše přijmout téma zlého a špatného chování člověka, oproti smilstvu.

Pro výběr byl tedy stanoven ucelený princip. Proces bude podstatně ovlivňovat budoucí produkt. Ten nebude pouze prezentován dramaturgií jasně stanovené předlohy, ale bude doplňován o tvořivost a nápady žáků. Práce na inscenaci by měla jít ruku v ruce s lekcemi.

Byla vybrána témata:

1. Adventní a vánoční čas – první otevření náboženského tématu, symboly Vánoc apod.
2. David a Goliáš – slovní spojení: *Ty jsi ale Filištín!*

Příběh přináší ustálený výraz i zásadní myšlenku. Všeobecné zaměření na víru v sebe je pro osobnostní rozvoj dětí podstatný.

3. Stvoření světa – slovní spojení: *Strom poznání.*

Téma vzniku světa je dobrým startem pro inscenaci, také se zde objevuje ustálené slovní spojení.

4. Babylónská věž – slovní spojení: *To je Babylón! Babel!*

Podstatné je, že příběh lze opřít o historická fakta. Rozšíření znalostí z hlediska dějepisu je dobrým bonusem. Dále se zde objevuje hojně využívané slovní spojení a je zde zásadní hlavní myšlenka. Pomatení jazyků nemusí být chápáno v závislosti na cizí řeči, ale i jako neschopnost porozumění si navzájem. Problém nynější společnosti, který se stává fatálním.

5. Kain a Ábel – slovní spojení: *Má Kainovo znamení!*

Příběh přináší podobu života po vykonání špatného činu. Není jednoduché ublížit, ale ještě těžší je se špatným pocitem žít. Využívané slovní spojení myšlenku podtrhuje.

6. Potopa světa – slovní spojení: *Holubice míru.*

Zpracování příběhu o potopě světa dětskému čtenáři jasněji definuje dobré a špatné stránky jednotlivých postav. Lze přesně charakterizovat důvod potopy a lépe ji pochopit. Zásadní je i informace o holubici míru. Symbol, které není přesně charakterizován, ale je příběhem inspirován. Příběh je i vhodný pro dramatizaci. Obsahuje situace, které lze kreativně zpracovat.

7. Sodoma a Gomora – slovní spojení: *Nestůj tam jak solný sloup!*

Příběh obsahuje velmi často užívané slovní spojení, dále v sobě nese myšlenku, že slušný jedinec má možnost se zachránit.

8. Král Šalamoun – slovní spojení: *Šalamounské řešení*

Část příběhu o rozsouzení dvou žen je vhodný pro dramatizaci i lekce. Příběh přímo nepřináší vysvětlení slovního spojení, ale obsahuje jeho pochopení.

9. Příběh o Lazarovi – slovní spojení: *Ty jsi ale lazar!*

Jediný z příběhů z Nového zákona byl vybrán převážně z důvodu notoricky známého slovního spojení. Myšlenka o zmrtvýchvstání, kterou příběh obsahuje, lze vhodně využít na lekcích.

Nebylo záměrem využít všechna témata ve výsledné inscenaci. V jednotlivých lekcích se však měla objevit ideálně v plném počtu. Pro strat projektu bylo vhodné období přicházejícího adventu a Vánoc. Proto jsou Vánoce do projektu zahrnuty.

Ve školním roce 2019/2020 se uskutečnily lekce s tématem Vánoc, Stvoření světa I., Potopy světa I. a II. Následně nebylo možné se, z důvodu pandemie, osobně scházet. Projekt se z tohoto důvodu zastavil. Distanční výuka nebyla pro záměr vhodná. Až v nynějším školním roce (2021/2022) se výuka vrací do ideální podoby pro pokračování. Vystala otázka, zda v projektu pokračovat se stávající skupinou nebo začít od začátku s novou. Nejvíce rozhodoval věk skupiny. Žáci ze stávající

skupiny jsou o cca dva roky starší. Mění se jim pohled na věc, dospívají. Mladší žáci, kteří přicházeli v úvahu, jsou úplně novou skupinou bez jakékoli zkušenosti. Je pravdou, že dosahují vhodného věku (2. – 3. ročník, I. stupně), ale jejich nezkušenost je spíše nevýhodou. Podstatný je i fakt, že skupina se nezná navzájem ani s vedoucím. Bylo logickým vyústěním navázat na stávající skupinu, která se po dobu distanční výuky nerozpadla (z 10 žáků jich zůstalo 9). Oživit již řešená témata, osvěžit zkušenost a aktualizovat ji. Následně navázat na témata nová a pokračovat v přípravě inscenace. S vyšším věkem skupiny se otevírá i možnost více využít předlohu Roarka Bradforda, která dříve nebyla pro mladší žáky tou nejideálnější. Více využít humor publikace. K jejich osobitě tvorbě, které se měla v inscenaci promítnou, by měly být zahrnuty i jejich osobní názory. Ať už jedinců nebo celé skupiny. Proto byly další lekce přepracovány pro žáky staršího věku a byl v nich kladen důraz na diskuse a reflexe. Aktéři měli projít příběhy s mnohem hlubším zážitkem, umět více diskutovat a uvědomovat si myšlenku jednotlivých příběhů.

Příprava lekcí

Dlouhodobým cílem bylo všeobecné seznámení s vybranými biblickými příběhy a s ustáleným slovním spojením, všeobecné rozvinutí hodnot a cílů dramatické výchovy.³ Ideálním završením pro splnění byl stanoven veřejný výstup. Ten ale nesměl zásadně ovlivnit průběh lekcí. Urputná příprava veřejného výstupu by mohla zastínit aktivitu a tvořivost aktérů lekcí. Proto se inscenace a její příprava upozadila.

Pro přípravu lekcí byly využity klasické metody dramatické výchovy. V lekcích se velmi často objevovaly klasické dramatické prvky: hra v roli a dramatické jednání postavy v dané situaci. Tím byla posouvána i příprava inscenace. Vždy byl kladen důraz na seznámení s příběhem. Ať už formou přímé četby, nebo postupným odkrýváním děje. Dále bylo hojně využíváno kontaktního kruhu, kde probíhá reflexe i diskuse nad daným tématem. Žáci byli cíleně vedeni k vysvětlení slovních spojení,

³ Hodnoty a cíle dramatické výchovy velmi podrobně popisuje v publikaci Úvod do studia dramatické výchovy autorka Eva Machková [3]. Jsou jimi myšleny: sociální rozvoj, rozvíjení komunikativních dovedností, obrazotvornost a tvořivost, schopnost kritického myšlení, emocionální rozvoj, sebezpoznání a sebekontrola, pozitivní sebezpojetí, estetický rozvoj, umění a kultura.

k vyjádření vlastního názoru a nápadu k tématu. Věk účastníků umožňoval i asociace z jejich života, které v nich příběhy vyvolávají.

Hojně byla využívána improvizální cvičení, žák se dostává do přímé konfrontace s tématem a musí jednat. Ať už sám za sebe nebo za postavu. Účastníkovi lekce tato zkušenost přináší rozvoj po stránce herecké, ale i osobní. Dokáže se do postavy vcítit a umět ji lépe pochopit. Také cvičení přináší poznání, zda se do postavy bude umět přeměnit i při veřejném výstupu. Pro improvizaci byly převážně využity živé obrazy a krátké etudy.

Pro všeobecný sociální rozvoj skupiny a utužení vztahů kolektivu, byly v lekcích využívány kontaktní kruhy. Menší skupiny nebo jedinci měli vyjádřit osobní názor. Ve školním roce 2019/2020 se diskuse zaměřovaly na prožité, byly často moderovány vedoucím. Hlavním cílem byla informace lektora o účinnosti jednotlivých cvičení, přínos žákům, pochopení tématu a vytvoření bezpečného a demokratického prostředí pro každého člena skupiny. Po starších žácích byl vyžadován osobní názor, komunitní kruh si měli častěji řídit sami a ideálně mělo dojít ke kompaktnější diskusi nad tématem. Hlavními motivy byl rozvoj kritického myšlení, umění přehodnotit svůj názor nebo si za ním pevně stát. Umět se otevřít skupině a navzájem své myšlenky přijmout.

Pro prožitek příběhu byla využívána i metoda strukturovaného dramatu. Jak název napovídá, příběh/téma má určitou strukturu, kterou je nutné prozkoumat ze všech úhlů pohledu. Napomáhala k detailnímu zaměření na podstatu příběhu, všeobecně přináší hlubší analýzu a zážitek. Podstatné je pro ni téma, přes které se příběh představuje. Většinou se jedná o hlavní myšlenku, která je zkoumána přes daná cvičení. Metoda využívá někdy až prvky bádání. Často se objevuje učitel v roli, zásadní je selektování jednotlivých cvičení, která se postupně reflektují. Je důležité dát pozor na udržení linie tématu, nepodsouvání osobního názoru učitele a jeho nestrannost.

V několika případech bylo téma přibližováno i pomocí metod hlasové a pohybové výchovy. Hlavně pohybová technika vedla k přípravě na konkrétní roli v inscenaci. Takto zaměřené lekce přináší schopnost prostorové orientace a pohybu v prostoru. Získávání zkušeností v jevištním pohybu, umění dramatickou situaci

vyjádřit pantomimou, tělem. Dechová, hlasová a artikulační cvičení jsou jak skvělým pomocníkem herecké techniky a veřejného projevu, tak samostatným vyjádřením postavy, dramatické situace.

Většina lekcí byla dělena na několik celků. V týdenní časové dotaci, která byla pro výuku vyhrazena, by nebylo možné téma probrat celé. Toto dělení bylo využito i pro různorodé zkoumání tématu. Není však nutné téma dělit. Pokud by byla možnost větší časové dotace (víkendové soustředění apod.), rozhodně je možné volně navazovat. Pro řešené téma je to vhodnější varianta, které by mohla přinést hlubší a ucelenější zážitek.

Jednotlivé lekce

ADVENTNÍ ČAS⁴

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2019/2020

Věk: 8–11 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Vánoční tradice u nás a v cizině
- Cesta Marie a Josefa do Betléma
- Kometa nad Betlémem
- Tři králové
- Využití živých obrazů
- Informace z Bible a Vánoční knížky⁵

1. Vánoční pohybová hra – Ježíškův seznam (10 min)

Žáci se rozdělí na skupiny po třech. Každá skupina dostane seznam od Ježíška. Tam jsou nakresleny jednoduché obrázky hraček (panenka, míč apod.). U každého obrázku je napsán počet, kolikrát má hračku Ježíšek dovézt. Uprostřed třídy jsou rozházeny ve velkém množství shodné obrázky (hračkářství). Úkolem žáků je štafetově a postupně donést kompletní seznam ze středu třídy. Možné je vytvářet variace. Například jeden nese druhého, chodí pozadu, mohou skákat pouze na jedné noze apod.

⁴ Lekce není nijak využívána pro přípravu inscenace, složí pouze jako příjemný vstup do tématu. Byla vázána na probíhající adventní čas a přípravu na Vánoce.

⁵ [9] ŘÍČANOVÁ, Tereza. Vánoční knížka. Vyd. 2. V Praze: Baobab, 2011. ISBN 978-80-87060-49-0.

2. Diskuse o Vánočním čase (10 min)

Krátká diskuse se žáky o Vánocích. Jak je slaví, jestli se na ně těší, zábavné zážitky. Co je pro tyto svátky typické?

3. Biblické Vánoce – živé obrazy (30 min)

Žáci se vrátí do skupin, které vytvořili pro první cvičení. Vylosují si témata živých obrazů.

- Kometa nad Betlémem = zjevila se na obloze při narození Ježíška, aby mudrcům zvěstovala, že je na světě
- Cesta do Betléma = všichni spěchali poklonit se Ježíškovi do Betléma
- Tři králové = tři mudrci, kteří se přišli poklonit Ježíškovi do Betléma. Přinesli mu dary: zlato, myrhu a kadidlo.

Žáci mají čas na přípravu živých obrazů cca 20 minut. Jejich cílem je téma opravdu prostudovat. K tomu jim pomáhá Vánoční knížka, kde mohou volně listovat a vyhledávat informace. Následně žáci živé obrazy odprezentují a poskytnou podrobné informace ostatním. Na závěr cvičení proběhne diskuse nad viděným. Důležité je prodiskutovat a rozhodnout, jak asi jdou živé obrazy v časovém sledu za sebou. Nakonec se žáci postaví do živých obrazů na pomyslné časové ose.

4. Tradice – improvizální cvičení (20 min)

Spolu s žáky vytvoříme kontaktní kruh, kde sdělíme tradice spojené s Vánoci. Záměrem je vytvořit obsáhlý sborník. Po krátkém povídání se žáci postaví do kruhu. Pantomimicky postupně předvádějí vybranou tradici, ostatní ji hádají. Není nutné postupovat popořadě. Žáci si pořadí určují sami, nikoho do předvádění nenutíme.

5. Reflexe (10 min)

Žáci se opět sejdou v kontaktním kruhu a diskutují nad prožitým.

REFLEXE LEKCE

1. Vánoční pohybová hra – Ježíškův seznam (10 min)

Pohybová hra žáky nadchla. Následně sami vymýšleli složitější variace. Bylo dobré, že hru nebrali stoprocentně jako soutěž. Samozřejmě nebylo možné jistému soupeření předejít, ale objevovalo se málo, převážně u chlapců.

Časová dotace na tohoto cvičení byla překročena o 5 minut.

2. Diskuse o Vánočním čase (10 min)

Na diskusi byl připraven čaj a zapálili jsme svíčky. Vytvořila se příjemná sváteční atmosféra, která napomáhala naladit se na dané téma. Nebylo nutné nijak žáky do diskuse tlačit nebo ji moderovat. Velmi dobře komunikovali a každý chtěl sdílet nějaký svůj příběh a zkušenost. Znamé téma bylo natolik bezpečné, že se žáci pouštěli do delších vyjádření. I žáci, kteří nebyli v jiných lekcích sdílní, se dokázali vyjádřit a před skupinou promluvit. Diskuse byla dobrým základem pro budoucí lekce. Žáci pochopili, že se nemusí bát vyjádřit a nikdo jim nebude jejich názor hodnotit. Kontaktní kruh pro ně byl bezpečným prostorem. Žáci se díky tomuto cvičení více socializovali a komunita se posílila.

Časová dotace tohoto cvičení byla záměrně překročena o 5 minut.

3. Biblické Vánoce – živé obrazy (30 min)

Cvičení žákům očividně prohloubilo znalosti notoricky známých příběhů. Bylo dobré, že si informace museli vyhledat v publikaci. Seznámili se tak i s kvalitní dětskou literaturou. Živé obrazy skupina ovládala, nebylo tedy komplikované je vytvořit. Problémem bylo množství informací, které do nich chtěli vměstnat. Potřebovali mít v živém obrazu všechno. Nedokázali vyselektovat zásadní informace a dostat se k jádru věci. Otázkou tedy je, zda na to neměli být žáci předem upozornění. Vznikali komplikovaná uskupení, kde bylo znatelné, co předvádějí, ale divák nedokázal pojmout a zachytit vše. Proto byla přínosná objasňující část cvičení.

Pomocí knihy a znalosti příběhů nebylo pro žáky složité určit pořadí živých obrazů v časové ose.

Časová dotace byla splněna.

4. Tradice – improvizální cvičení (20 min)

Za podstatné bylo považováno seznámit žáky s velkým množstvím tradic. Důležité byla i informace, zda jsou v rodině k tradicím vedeni. Krátká diskuse nad tradicemi byla plodná a ukázala, že základní rituály jsou dodržovány ve většině domácností. Diskuse musela být po chvíli záměrně ukončena, protože by byla překročena časová dotace. I přes tento fakt byl sborník poměrně plný. Objevovala se klasická šupina pod talířem, rozkrojení jablka, lodičky ze svíček a zpívání koled.

Pantomimické předvedení žákům v základních tradicích nedělalo zásadní problém. Předcházející brífink přinesl žákům pohotovost a rychlý výběr. Odstranil tak strach z dlouhého vymýšlení, který žáci často měli v minulých lekcích. Improvizace byla ze strany žáků jistější a bezpečná.

Časová dotace byla splněna.

5. Reflexe (10 min)

Reflexe nahradila poslední cvičení, které se mělo zaměřovat na Vánoce v cizině. Bylo vyhodnoceno, že bude výhodnější podpořit zlepšení komunikace ve skupině. Reflexe byla pozitivní, žáci si sami uvědomili jako dobrou pomůcku knihu i sborník tradic. Připustili, že jim tyto prvky pomohly.

Výhodou bylo prohloubení znalosti příběhů z pohledu Bible, podpora kontaktního kruhu a vytvoření bezpečného prostoru pro vyjádření jednotlivce.

Časová dotace byla splněna.

STVOŘENÍ SVĚTA I.

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2019/2020

Věk: 8–11 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Možnost stát se Bohy a vytvořit nové rostliny a zvířata + prezentace
- Projít sedm dnů stvoření světa

- Využití metody učitele v roli
- Animovaný film Stvoření světa
- Žáci = pomocníci/andělé
- Na konci lekce vytvořený malý svět v učebně
- Lekce pro základy scénografie inscenace

1. Evoluce (7 min)

Klasická hra, kde všichni začínají v podobě vajíčka. Najdou druhé vajíčko, ve dvojicích spolu soupeří, pomocí jim je hra Kamen-Nůžky-Papír. Kdo vyhraje, stává se slepicí a hledá sobě rovného. Postupně tak projdou žáci z vajíčka přes slepici, psa, opici až do člověka. Hra končí v okamžiku, kdy každý druh k sobě nenajde rovného soupeře.

2. První dva dny (20 min)

Žáci se rozdělí do dvojic, jakmile jsou žáci ve skupinách, vstupuje učitel do role Boha. V místnosti je zhasnuto, vytvoří se tma.

„Na počátku jsem stvořil nebe a Zemi, Země je však pustá a prázdná. Všude je tma. Moji milí pomocníci pojdte mi pomoci vytvořit vodu a souš. Pozval jsem si Vás, abyste navrhli, co všechno se může na světě za vodní plochy objevit. Co na souši má být a přáli byste si to.“

Žáci ve dvojicích mají za úkol do prostoru holé třídy vytvořit z čehokoli buď vodní plochu nebo prvek na souši (vodopád, jezero, potůček, moře, poušť, pláž, úrodná hlinitá zem apod.). Jsou jim nabídnuty látky, papíry, provázky a provazy. Mohou využít vše, co najdou. Každá dvojice pracuje sama, ale zároveň by měla vnímat celek. Spolupracovat s ostatními.

„Budiž světlo! To je lepší, oddělím světlo od tmy, ať dobře vidím Vaše výtvořiny. A byl večer a bylo jitro, den první. Pojdme stvořit nebe.“

Žáci opět dostanou možnost krátkého brífinku. Všichni společně pracují na vytvoření nebe. Opět musí spolupracovat a vytvořit smysluplné nebe.

„Moc Vám děkuji, moji milí pomocníci, máme za sebou obrovský kus práce. Vytvořili jsme moře, souš i nebe. A byl večer a bylo jitro den druhý!“

3. Den třetí a čtvrtý (20 min)

„Opět potřebuji Vaši pomoc, staňte se na chvíli odborníky na rostlinnou říši. Potřebuji Zemi trochu zazelenat. Do naší Země vytvořte speciální rostliny, dávám Vám volnou ruku.“

Žáci si vyberou místo, kde rostlina poroste. Tam ji vytvoří. Následně se sejde odborné konzilium a s Bohem procházejí jednotlivé rostliny.

„A byl večer a bylo jitro, den třetí. Chybí nám tu ještě něco, chybí nám Slunce a Měsíc.“ Pověsíme dva balónky (větší představuje Slunce, menší měsíc). *„A byl večer a bylo jitro, den čtvrtý.“*

4. Den pátý a šestý (30 min)

„Pojďte dnes prozkoumat hlubiny moří, oblaka a Zem a najít, co by zde mohlo žít!“

Žáci mají za úkol chodit po prostoru, vytvořený svět je nutí kličkovat. Hraje jim do chůze hudba. Když hudba utichne, žáci musí zastavit v prapodivné póze a nehýbat se. Bůh jim sdělí, kde se zrovna nachází (na dně oceánu, uprostřed louky, v temném lese, na vyprahlé poušti apod.). Žáci mají čas vymyslet, co jsou za zvíře. Poté chodí Bůh, koho se dotkne, řekne mu, co představuje. Na chvíli jsou pak vymyšlená zvířata v pohybu. Vše se několikrát opakuje. Nakonec Bůh poprosí žáky, aby byli sami sebou. V prostoru vytvořené Země chvíli pobývali, aby si vybrali místo, které se jim líbí a tam vymysleli, co by mohli dělat.

„A tak jsme stvořili zvířata a učinili člověka. A byl večer a bylo jitro den pátý a šestý.“

5. Sedmý den = relaxace (10 min)

Žáci si po pokynu Boha lehnou na zem. Uvolní se a podle pokynů si představují daní prostředí. Dále vytváří zvuky spojené s prostředím.

„Milí pomocníci, moc Vám děkuji, vytvořili jsme opravdu krásné dílo. Máme poslední sedmý den, pojd'me odpočívat. Lehněte si do prostředí, které je vám příjemné a zavřete oči. Po těžké práci je nutný odpočinek. Zkuste se zasnít a vybavit si ta nejkrásnější místa na Zemi, které máte rádi. Zkuste moje vyprávění doplňovat zvuky,

keré Vás při snění napadnou. Určitě si někdo vybavil louku plnou květin, sluníčko nám svítí, pofukuje větřík. Vy jste si lehli do trávy a slyšíte zvuky louky. Z louky je jen kus do lesa, uprostřed je krásný zelený měkký mech. Odpočineme si chvíli i tady. Co můžeme slyšet v lese? A naposledy se dostaneme na k rybníku, ležíme na krásné zelené trávě, rákosí je kousek od nás. Co slyšíme tady?“

Následně žáky poprosíme, ať si nakonec vyberou prostředí a zvuk, který chtějí. Necháme je chvíli pobýt ve výběru. Poté relaxaci ukončíme.

REFLEXE LEKCE

1. Evoluce (7 min)

Jednoduchá hra, která žáky bavila. Neměli problém s pochopením pravidel. Někteří ji dokonce znali. Byla několikrát opakována.

Časová dotace byla splněna.

2. První dva dny (20 min)

V první chvíli měli žáci problém s metodou učitele v roli. Museli si na ni zvyknout. I na jazyk, kterým jim byl příběh předkládán. Po chvíli překvapení začala vznikat práce na scénografii. Bylo skvělé, že žáci spolupracovali nejen ve dvojicích, ale i v rámci celé skupiny. Pro lepší orientaci jim byl nabídnut bílý papír, kam si mohli zakreslit mapu světa/třídy. Lépe pak koordinovali činnost a drželi koncept, který si společně vymysleli.

Časová dotace byla splněna.

3. Den třetí a čtvrtý (20 min)

Opět došlo k velmi plodné spolupráci a vzniku opravdu originálních typů rostlin. V prvních dvou dnech byli žáci ovlivněni reálným obrazem světa. U rostlin mohli popustit uzdu své fantazie. Vznikl Kaktus Josef, který obsahuje léčivou šťávu na všechny nemoci světa. Mochomůrka Maximus, která roste na trávě budoucnosti. Malinoostružinus, který plodí celý rok a nevádí mu ani sníh a zima. Cvičení žáky nadchlo, dokázali se i velmi dobře vcítit do odborníků na jednotlivé rostliny. Vše měli promyšlené do detailu.

Časová dotace cvičení nebyla překročena.

4. Den pátý a šestý (30 min)

S podobným improvizacním cvičení se žáci už setkali. Zde byli omezeni pouze na zvířata, což dříve nemuseli. Také bylo vidět, že jsou silně ovlivněni vytvořeným prostředím. V první řadě se eliminoval problém neustálého chození do kruhu, žáci se museli vyhýbat rostlinám a dalším prvkům. Dále využívali i vertikální pohyb po místnosti (rostliny byly vytvořeny pomocí bedniček, židlí i štaflí).

Dobře bylo přijato i bytí ve svém vlastním těle, těle vzniklého člověka, v daném prostředí. Žáci se v prostoru opravdu zabydleli, bylo zjevné, že se v jimi vytvořeném světě cítí bezpečně. Hojně využívali svoje místa a rostliny.

Časová dotace byla splněna.

5. Sedmý den = relaxace (10 min)

Při relaxaci byl v prvopočátku problém se soustředěním žáků. Nedokázali chvíli klidně ležet. Až když se postupně zadaly úkoly, žáci se začali uklidňovat a soustředit. Následně bylo přidáno ještě prostředí pláže a pralesa. Sice to byla prostředí pro žáky neznámá, ale bylo využito soustředění, které stoprocentně nastalo až u rybníka.

Časová dotace byla překročena o 5 minut.

POTOPA SVĚTA I.

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2019/2020

Věk: 8–11 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Seznámení s několika variantami příběhu o potopě světa
- Podoba Archy
- Proč potopa vůbec byla? Existuje zlý a hodný člověk?
- Vysvětlení pojmu: Holubice míru

- Systematická práce ve skupině

1. Zvířecí guláš – pohybová hra (10 min)

Žáci si stoupnou do kruhu, lektor je uprostřed. Ukazuje na jednotlivé žáky a říká názvy zvířat (kačer, čáp, slon, červotoč, opice). Na každé zvíře musí žák předvést předem připravený postoj. Pomáhají mu i žáci, kteří stojí vedle něj. Pokud některý z žáků zaspí, vypadává ze hry.

Kačer = prostřední žák předvádí zobák, druzí dva kačeří ocásek

Čáp = prostřední žák předvádí zobák a stojí na jedné noze, druzí dva skáčou jako žáby

Slon = prostřední žák předvádí chobot, druzí dva uši

Červotoč = prostřední žák předvádí hryzáni dřeva, druzí dva sypajíc piliny.

Opice = prostřední žák se drbe na hlavě a bradě, druzí dva loupou banán

2. Jeden příběh 100x jinak (20 min)

Žáci se rozdělí do skupin, každá skupina si vylosuje jeden lísteček. Na nich je nakreslena zeměkoule, dešťová kapka s číslem 40, loď s napsaným A. Mají za úkol zkusit vymyslet o jaký příběh se jedná. Následně jim jsou dány publikace, které příběh představují⁶. Každá skupina si příběh podrobně přečte. Dále probíhá diskuse na téma příběhu. Diskuse postupuje od hlavní osnovy příběhu po detaily, které jsou v každé publikaci jinak.

3. Jak vypadá Archa (15 min)

⁶ [1] ADREANI, Manuela. Bible: ilustrované příběhy ze Starého zákona. Přeložil Marcela KOŘÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2018. ISBN 978-80-206-1751-4.

[4] DOSKOČILOVÁ, Hana. *Damoklův meč a další známé příběhy z doby dávné a nejdávnější*. Praha: Albatros, 1991. ISBN 80-00-00110-1

[8] PECHÁČKOVÁ, Ivana. *O potopě světa*. Ilustroval Petra Josefína STIBITZOVÁ. Praha: Meander, 2017. Manamana. ISBN 978-80-7558-014-6.

Žáci společně vytvoří obraz Archy. Postupně vytvářejí živý obraz lodi. Každý vstoupí do hrací plochy, kde vytvoří něco, co loď dotvoří. Střídají se po skupinách, ale obraz vytvoří všichni jeden. Živý obraz je možné následně krátce rozehrát.

První obraz znázorňuje stavbu Archy, druhý dokončení a třetí nástup zvířat na Archu.

4. Co se dělo na Arše (30 min)

Jedna skupina dostane za úkol vytvořit krátkou etudu, která řeší život na Arše před potopou, druhá při potopě a třetí po potopě. Následně si jednotlivé etudy navzájem skupiny zahrají.

5. Diskuse (10 min)

Na závěr lekce proběhne diskuse na prožité. Podstatná je rozdílnost příběhů, kde se shodují a kde ne. Slyšeli žáci o příběhu někdy? Proč potopa vůbec byla? Potkali někdy opravdu hodného člověka a naopak? Co je podle nich zlý člověk?

REFLEXE LEKCE

1. Zvířecí guláš – pohybová hra (10 min)

Žáci hru přijali s nadšením, bavila je a chtěli ji mnohokrát opakovat. Na určení vítěze byl vždy využit rozstřel (dva poslední žáci stojí zády k sobě, z prstů vytvořenou pistolí, lektor říká čísla, na čísla, kde se neobjevuje trojka postupují zády k sobě dopředu, jakmile zazní v čísle trojka, otáčí se a střílí, kdo vystřelí první vyhrává).

Časová dotace byla splněna.

2. Jeden příběh 100x jinak (20 min)

Indicie žákům k poznání nepomohly. Po prozrazení příběhu uznali, že o něm slyšeli. Skupiny podrobně přečetly příběhy a uměly společně dobře vyhodnotit, kde se příběhy lišily.

Časová dotace byla splněna.

3. Jak vypadá Archa (15 min)

První živý obraz bylo pro žáky poměrně složité vytvořit. Chvilí tápali a nevěděli, co by se tam mělo objevit. Nejčastěji chtěli znázorňovat osoby, nedokázali přijmout roli věci. Museli být upozorněni na to, že vytváří Archu, nikoli lidi okolo. Druhý obraz byl už zdařilejší. Na třetím bylo vidět, že dokážou kombinovat jak postavy zvířat, tak znázornění věci.

Časová dotace byla splněna.

4. Co se dělo na Arše (30 min)

Skupiny vytvořily nápadité etudy. Ani jedna nebrala v potaz množství zvířat, která na lodi byla, ale převážně se držely témat Noemovy rodiny. Co poměrně podrobně každá skupina řešila, byl pobyt na lodi. Žáci se houpali, zmiňovali mořskou nemoc apod. Bylo dobré, že si uvědomují, kde jsou. Etudy byly v rámci možností a věku dobře odehrané. Problémem, který bude nutné v budoucnu řešit, je vypadávání z role a nesoustředěnost.

Časová dotace byla splněna.

5. Diskuse (10 min)

Žákům pro závěrečnou diskusi opravdu hodně pomohla znalost příběhů a jejich podrobné zkoumání. Díky tomu se diskuse dostala do větších podrobností. Žáci vedli dobrou diskusi i na téma zlých a hodných lidí. Podrobně řešili hranici mezi zlem a dobrem. Došli k názoru, že čistě zlý člověk a čistě dobrý vlastně neexistuje.

Časová dotace byla o 5 minut přesáhnuta.

POTOPA SVĚTA II.

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2019/2020

Věk: 8–11 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Lekce čistě pro hlasovou výchovu
- Vysvětlení pojmu: Holubice míru
- Zaměření na zvířata

1. Obláčky v nebi (10 min)

Žáci si s vedoucím stoupnou do kruhu.

„Představte si, že jsme všichni v nebi. Stojíme na nadýchaných obláčkách. Jsou všude kolem nás. Taková bílá pěna. Zkuste kusy těch obláčků vzít do dlaní a fouknout směrem ke kamarádovi.“

Po chvíli foukání žáci rozbijí kruh a zkusí si představit, že poskakují z jednoho obláčku na druhý.

„Jsme v nebi, tak to je pohyb pomalejší (jako poskakující kosmonaut na Měsíci). U každého skoku žák zkusí přidat zvuk HOP, HOPLÁ.“⁷

2. Počátek deště (10 min)

„Pojďme z nebe sestoupit na zem, mraky už jsme nafoukali na jednu hromadu. Začíná nám to tady trochu bouřit.“ Žáci si lehnou na zem a zavřou oči.

„Dýchejte a představte si, že na každou část těla Vám postupně spadla dešťová kapka. Káplo Vám na čelo, tváře, ramena, ...Kam kapka padne, zkuste ji vnitřně otřít tak, že do místa pošlete svůj dech.“

⁷ Pozn: U cvičení je důležité upozornit na správné dýchání. Ukázat hluboký nádech, ideálně až do dutiny břišní (motivace: nádechem k sobě přitahuji kousky obláčků). Kontrola i dlouhého výdechu (motivace: chceme kus oblaku fouknout až na druhý konec kruhu/místnosti). Po přidání pohybu je nutné kontrolovat uvolnění hlasu jednotlivců (nesmí mít stažený krk). Žádoucí nejsou rychlé, prudké pohyby.

3. Zvířata jdou na Archu (20 min)

Žáci pomalu vstanou a proměňují se ve zvířata (volný výběr). Pohybují se po prostoru v roli zvířete. Nejdříve se snaží pouze o pohyb, následně jsou vyzváni, zda by bylo možné přidat i zvuk.⁸

4. Zvířata na Arše (15 min)

Žáci se postaví do velkého kruhu, daleko od sebe. Do středu jde vždy jeden dobrovolník se zavázanýma očima. Ostatní se střídají a imitují zvuky zvířat. Dobrovolník má za úkol poznat, kdo imituje a ideálně i jaké zvíře.

5. Archa v bouři (15 min)

Každý si vyrobí malou kuličku z papíru, tím si vyrobí Archu. Pomocí dechu kuličku žáci posouvají po vyznačené trase. Nesmí narazit do překážek. Při cestě by si žáci měli zkusit, jak se kulička pohybuje:

1. Když se nadechnou do hrudníku
2. Když se nadechnou do dutiny břišní, využijí bránici

6. Záchrana (10 min)

„Čtyřicet dnů a čtyřicet nocí trvala potopa světa. Když bouře utichla, vyslal Noe bílou holubici, která měla najít pevninu. Vrátila se s olivovou ratolestí, všichni byli zachráněni.“ Žáci se postaví do kruhu a každý přes kruh zavolá a zamává “AHOJ, AHOJ HOLUBICE!”

7. Reflexe (10 min)

Bylo pro ně některé ze cvičení něčím zajímavé? Přišli žáci na něco nového v oblasti dýchání? Věděli při každém cvičení, co mají dělat?

Znají vyobrazení holubice míru? Kde se může objevit?

⁸ Vedoucí hlídá jednotlivé pohyby a zvuky, nemělo by docházet ke křečovitým reakcím. Pokud by žák takový problém měl, necháme ho jít na všechny čtyři a zastavit. Zde může zkusit zapojovat zvuk vybraného zvířete.

REFLEXE LEKCE

Lekce byla zaměřena na hlasovou výchovu. Žáci se s hlasovou výchovou již několikrát setkali, ale takto koncentrovaně v celé lekci ji ještě nezažili. Bylo to pro ně něco nového, neznámého. Skupina s takovým stylem práce neměla žádnou zkušenost.

1. Obláčky v nebi (10 min)

Žáci se cvičením neměli problém, přistoupili na záměr a snažili se cvičení naplnit. Co bylo nutné připomínat, bylo propojení zvuku a pohybu. Velmi často nedokázali skok propojit se slovem. Také bylo důležité žákům ukázat, co je po nich vyžadováno. Technické vysvětlení správného nádechu a výdechu bylo bráno jako nutnost.

Časová dotace byla splněna.

2. Počátek deště (10 min)

S takovou imaginací žáci zkušenost měli. Problémem byla vždy koncentrace. I v tomto případě bylo složité žáky motivovat. Po rozpačitém neklidném začátku se povedlo záměr naplnit. Rozhodně je nutné taková cvičení častěji začlenit v jiných lekcích.

Časová dotace byla splněna.

3. Zvířata jdou na Archu (20 min)

Opět se při cvičení narazilo na problém propojení pohybu a hlasu. Vtělení do zvířete žáci zvládli, ač to pro ně bylo náročné na soustředění. Všeobecně má skupina potíž se soustředěním při cvičeních, kde konají samostatně. Navzájem se pozorují a vypadávají z koncentrace. Bylo nutné žáky neustále upozorňovat, aby pracovali samostatně. Pokud někdo došel ke vtělení do zvířete a propojení hlasu a pohybu, neměl problém s křečovitým jednáním.

Časová dotace byla splněna.

4. Zvířata na Arše (15 min)

Toto cvičení bylo zařazeno z důvodu odpočinku od náročného soustředění. Žáci jsou zvyklí pracovat více ve skupinách než samostatně. Cvičení je bavilo a bylo zřejmé, že rádi tvoří spolu. Dobře se znají, takže se převážně po hlase poznávali.

Časová dotace byla splněna.

5. Archa v bouři (15 min)

V tomto cvičení se žáci značně podporovali a fandili si. Nikomu nedělalo větší problém. Sami pochopili, jaký rozdíl je v nádechu do hrudníku a břicha. Objevili využití bránice a plného dechu.

Časová dotace byla splněna.

6. Záchrana (10 min)

Žáci po zkušenostech z předchozích cvičení neměli problém úkol naplnit. Bylo zřejmé, že jsou prodýchaní a hluboké zvolání se jim převážně vedlo.

Časová dotace byla splněna.

7. Reflexe (10 min)

Sami žáci přiznali, že se jim velmi těžce soustředilo, pokud pracovali samostatně. Nešlo se navzájem nehodnotit a oprostít se od skupiny. Co bylo potěšující, tak lekci reflektovali kladně. Bylo pro ně zajímavé, že je jiná. Bavila je práce s dechem a objevování síly hlasu.

Holubici míru žáci převážně neznali, ani netušili. Když jim byl symbol ukázán a objasněn, vzpomněli si, že ho už někdy v životě viděli.

Časová dotace byla o 5 minut přesáhnuta.

STVOŘENÍ SVĚTA II.

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2021/2022

Věk: 10–13 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Vysvětlení pojmu: Strom poznání
- Pohlednice z Ráje
- Co by se stalo, kdyby Eva s Adamem nesnědli jablko?
- Jak vypadá Strom poznání, jak ho vnímají slavní malíři?
- Diskuse, zda žákům něco na světě chybí, jestli by něco změnili

1. Diskuse nad tématem Stvoření světa (15 min)

Žáci dostanou velký papír, kde jsou připraveny dva sloupce. Do jednoho mají napsat věci, které jim na světě chybí. Do druhého, co by změnili. Mají za úkol se nad tím zamyslet, co by jejich názor ovlivnil.

Dále je diskuse směřována ke vzpomínkám na lekci o Stvoření světa I.

2. Seznámení s příběhem a vznik Stromu poznání (20 min)

„Adam s Evou přebývali v překrásné zahradě zvané Eden. Plné voňavých květin a ovocných stromů. Bůh jim řekl, že ze všech rajských stromů smí jíst ovoce, kromě jediného – Stromu poznání dobra a zla. Pojí-li z něj, propadnou smrti.“⁹

Žáci mají za úkol společně vytvořit Strom poznání, tak jak si ho představují. Mohou tam vložit prvky, které by tam oni sami dali. Následně svůj výtvar popisou a mají za úkol se zakomponovat ke stromu do živého obrazu.

Nakonec proběhne krátká diskuse nad vzniklým Stromem poznání. Jsou jim představena díla známých umělců, které Strom poznání znázorňují (Klimt, Zrzavý, Oberthorová).

3. Pohlednice z Ráje (10 min)

Žáci ve dvojicích vytvářejí živé obrazy, které stylizují do tématu pohlednice z Ráje. Mají za úkol znázornit, jak se v Ráji žilo. K živému obrazu mají vymyslet i krátký text, který by opravdu do pohlednice napsali. Mají možnost využít i jimi vytvořený Strom poznání.

4. Seznámení s příběhem (30 min)

„Co myslíte, že se stane, pokud Adam s Evou jablko ochutná.“ Proběhne krátká diskuse a žáci improvizálně vytvoří jeden společný živý obraz.

„Mezi živočichy, které Bůh stvořil, byl však jeden vychytralý tvor. Chtěl mezi Bohem a člověkem vyvolat nesvár. Byl to had, který se přitočil k Evě: „Jakže, Bůh Vám zakázal jíst ze všech stromů v zahradě?“ Eva hadovi odpověděla: „Ovoce rajských stromů jíme, jen z tohoto stromu uprostřed ráje nám Bůh zakázal jíst. Dotkneme-li se ho, zemřeme.“ Had Evu ujišťoval: „Nikoli, nezemřete, pojíte-li ze stromu poznání. Naopak, všemu porozumíte! Otevrou se Vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé. Eva viděla, že je to strom s lákavým ovocem, strom slibující vševědoucnost. Utrhla tedy z jeho plodů a jedla a dala i svému muži. Tehdy se jim otevřely oči a vše se změnilo. Poznali, že jsou nazí. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi. V tom zaslechli Hospodina, jak se prochází po Ráji. Ukryli se před ním do stromoví. „Kde jsi?“ zvolal Bůh na člověka a ten musel vyjít z úkrytu. Adam řekl Bohu: „Uslyšel jsem tvůj hlas a bál jsem se, protože jsem nahý, a tak jsem se ukryl.“ Bůh mu řekl: „Kdo ti pověděl, že jsi nahý? Nejedl si ovoce ze zakázaného stromu?“ Adam pravil: „Eva mi dala z toho stromu a jedl jsem.“ Obrátil se Hospodin k ženě: „Cos to učinila?“ Eva odpověděla: „Had mě navedl a jedla jsem.“ Tehdy se Bůh hodně rozhněval a na hada uvalil kletbu. Potom se obrátil k Adamovi a Evě: „Protože jste mne neposlechli, budete v potu tváře ze země dobývat svůj chléb, dokud se nevrátíte do země, odkud jste vzešli. Neboť z prachu jsem Vás stvořil a v prach se obrátíte.“ Tak vyhnal Bůh Adama a Evu z Ráje.“⁹

Po seznámení žáků s příběhem, mají za úkol vytvořit ve skupinách krátké etudy, které ukážou, co by se stalo, kdyby Evu had nepřesvědčil. Etudy si žáci navzájem prezentují.

5. Reflexe (5 min)

„Nechali byste se hadem přemluvit? Nebyl trest příliš přísný? Jak si vy představujete ráj?“

⁹ [6] PECHÁČKOVÁ, Ivana. *Stvoření světa*. Ilustroval Monika NOVOTNÁ. Praha: Meander, 2017. Manamana. ISBN 978-80-7558-013-9.

REFLEXE LEKCE

Tato lekce vznikla z důvodu nedokončení příběhu o Stvoření světa ve školním roce 2019/2020. Byla změněna v závislosti na vyšší věk žáků a přizpůsobena právě tomu.

1. Diskuse nad tématem Stvoření světa (15 min)

Diskuse byla pro začátek velmi podstatná. Bylo nutné připomenout příběh, kterým si žáci již prošli. Naštěstí je poměrně notoricky známý, takže to nebyl takový problém. Z důvodu vyššího věku, bylo do diskuse zahrnuto i zamyšlení. Žáci dlouze řešili, co by na světě změnili a co jim chybí. Bylo zajímavé, že si své návrhy navzájem kriticky hodnotili, takže na papír se dostala méně než polovina. Sami rozhodli, že na papír se budou psát pouze nápady, které prodiskutují hromadně. Vyhodnotili, že je velmi komplikované takto heslovitě něco vymyslet. Vše má své pro a proti.

Časová dotace byla splněna.

2. Seznámení s příběhem a vznik Stromu poznání (20 min)

Práce na Stromu poznání byla harmonická. Skupina se na všem dohodla. Větší množství nápadů měly dívky, které stavbu stromu i více organizovaly. Zajímavé bylo, že využili knihy, které na strom zavěsili. Tím se velmi přiblížili obrazu malířky Oberthorové, aniž by to tušili.

Zakomponování sebe sama do stromu bylo pro žáky náročné, nedokázali se oprostit od myšlenky, že nemusí být lidé. Práce tedy byla delší, než bylo zamýšleno.

Časová dotace byla přesáhnuta o 5 minut.

3. Pohlednice z Ráje (10 min)

Toto cvičení se velmi vydařilo. Žáci vymýšleli vtipná vyobrazení i texty. Na tomto cvičení byl opět znát vyšší věk žáků. Vtipně vyřešené zadání by před dvěma lety nebylo tak častým jevem.

Časová dotace byla splněna.

4. Seznámení s příběhem (30 min)

Etudy byly opět plné humoru. Bylo zjevné, že žáci začínají vnímat i život dospělých u svých rodičů. Objevovaly se, převážně u dívek, ukázky hádek mezi Adamem a Evou.

Časová dotace byla splněna.

5. Reflexe (5 min)

Žáci všichni zarytě tvrdili, že by se hadem nenechali přemluvit. Trest byl podle nich tvrdý, ale bylo zjevné, že úplně nechápou, co se Bohu nezamlouvalo. Na závěrečné reflexi byl opět cítit vyšší věk. Žáci byli více komunikativní, diskuse je bavila. Dlouze se nad problémy zamýšleli a chtěli je řešit. Také se objevila i kritika názoru ostatních.

Tuto lekci byl poprvé cítit rozdíl mezi vyspělejšími dívkami a chlapci, kteří vztahy a dospělé problémy míjejí.

Časová dotace byla splněna.

STVOŘENÍ SVĚTA III.

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2021/2022

Věk: 10–13 let

Časová dotace lekce: 90 min (1x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Prozkoumání role HADA pro realizaci inscenace
- Lekce zaměřená na pohyb
- Specifický pohyb

1. Přeměna v hada (20 min)

Na začátku pohybové části si s žáky v kruhu představíme, co se nám vybaví, když se řekne HAD. Jak vlastně zvíře vypadá, čím je specifické? Pomocí encyklopedie doplníme základní informace (ukázka kostry, svlékání z kůže, je slizký nebo ne, jaký má jazyk apod.). Slovně si popíšeme i základní princip pohybu.

Další fází bude pomalá přeměna v hada. Žáci chodí po prostoru, poslouchají melodii píšťal zaklínače hadů. Mají za úkol se velmi pomalu proměňovat v hada. Začít od myšlenky a postupně přijímat jeho kostru, tělo i kůži. Jakmile všichni žáci svou představu zhmotní, poprosím je, aby chvíli byli hady a vnímali píšťalu. Aby si představili, že jsou v koši zaklínače hada a tančí podle jeho píšťaly, dostali nahoru víko koše a pak zase v koši usnuli.

Po cvičení bude následovat reflexe zažitého. Doplníme poznatky o hadech. Povyprávíme příběh o naší postavě Hada.

Cvičení slouží k prvotnímu seznámení se zvířetem. Počáteční popis napomáhá následné proměně. Individuálně žák zkoumá, co jeho tělo pohybově dokáže. Není hodnocen okolím, takže opadá nervozita. Má jasně stanovenou cestu, která přináší bezpečí práce.

2. Pohyb a hlas (30 min)

Žáci v sobě mají silný prožitek přeměny v hada. Jeho specifickým rysem je syčení (využíváno i v textu inscenace). Poprosíme žáky, aby se rozdělili na dvě skupiny. Jedni se postaví do rohu místnosti, druzí se rozesadí jednotlivě na zem po celé místnosti. Skupina v rohu je velký had, sedící skupina jsou myši. Velký had má za úkol pomalým hadím pohybem projít cestu místností a "sbírat" všechny myši. Ty se nesmí bránit, naopak by se měly napojit do rytmu hadova těla. Had při cestě vydává syčivé tóny, u každé myši zasyčí hlasitěji. Jakmile jedna skupina projde celou cestu, vymění si navzájem role.

Cvičení se opět uzavře rychlou reflexí zažitého. Záměrem cvičení je vnímání hada jako lovce. Propojení pohybu a hlasu, který je pro zvíře charakteristický. Také je zde nutná spolupráce ve skupině. Vnímání rytmu pohybu celé skupiny, udržení napětí a směru.

3. Hadí honička a přeměna v lovce (10 min)

Jeden z žáků je lovec hadů a má na sobě velký plášť/přehoz/látku. Ostatní jsou hadi a snaží se mu utéct. Lovec loví pomocí pláště, pokud nějakého hada do pláště zahálí, stává se had lovcem. Skupina postupně pod pláštěm narůstá až jsou všichni hadi chyceni. Poslední fází je hromadné svlékání hadí kůže. Žáci ze sebe musí plášť pomalu svlékat jako had.

Cvičení slouží pro vystoupení z hadí role a emotivních zážitků by na konci lekce mělo dojít k zábavné hře. Ta je zakončena symbolickým vystoupením z role.

REFLEXE LEKCE

Čistě pohybovou lekci žáci ještě nikdy neprošli. Byl to tedy velký risk něco takového zařadit. V první řadě bylo počítáno s tím, že žáci nebudou absolutně tušit, co se po nich chce. I z tohoto důvodu byla po většině cvičení zařazena reflexe.

1. Přeměna v hada (20 min)

Žáci byli aktivní v popisu hada, měli poměrně slušný základ informací. Práce s odbornou literaturou je očividně zajímavá. Uměli i velmi dobře popsat charakteristický pohyb. Jakmile došlo na přeměnu v hada, byli ztraceni. Opět se vrátila špatná koncentrace na samostatnou práci. Žáci se nedokázali odpoutat od skupiny a soustředit se pouze na sebe. Bylo nutné žáky slovně navádět, i to ale nebylo úplně účinné. Žáci nechtěli objevovat, velmi rychle reprodukovali jeden základní pohyb, který nedokázali variovat.

Reflexe po tomto cvičení byla vlažná. Žáci vyhodnotili, že to pro ně bylo náročné cvičení, ale nedokázali z něj nic vyvodit. Bylo složité je vhodně navádět, ale přitom neovlivňovat v procesu tvoření.

Časová dotace byla splněna.

2. Pohyb a hlas (30 min)

Cvičení, které mělo být zážitkové, bylo rozpačité. Ideálně mělo dojít ke skupinové práci plné soustředění a naladění. Žáci toto nedokázali ani v jedné skupině.

Nešlo jim se naladit a pocítit bezpečí improvizace. Ponořit se do hudby a zkoušet, co tělo dokáže.

Reflexe opět ukázala, že žáci neměli ani chuť zkoušet improvizovat. Báli se, jak by ostatní reagovali. Dívky došly až do stavu strachu, aby nebyly trapné. Byl to signál zanedbání improvizace pohybu v předchozích lekcích. Žáci nejsou zvyklí na tento druh projevu. Je nutné se v této skupině na problém zaměřit.

Časová dotace byla splněna.

3. Hadí honička a přeměna v lovce (10 min)

Honička bylo jediné cvičení, které nemuselo být extra vysvětlováno. Bylo dobré ho zařadit na konec. Žáci se konečně uvolnili a pobavili, což bylo i záměrem.

Časová dotace byla splněna.

BABYLÓNSKÁ VĚŽ

Pozn.: Lekce probíhala ve školním roce 2021/2022

Věk: 10–13 let

Časová dotace lekce: 150 min (2x90 min lekce)

Sborník her a nápadů pro lekci

- Využití metody strukturovaného dramatu
- Fokus na jednu vytvořenou rodinu, živé obrazy ze života Babylónské rodiny
- Zmatení národů = vymyšlená řeč
- Stavba města a věže
- Seznámení s textem = úryvky
- Propojení s historickými fakty = zahrady královny Semiramis, město opravdu existovalo
- Vysvětlení pojmu Babel, To je Babylón!

1. Jazykolam (7 min)

Žáci se postaví do kruhu, v kterém proběhne rychlá diskuse na téma Jazykolam. Jsou zkoušeny jazykolamy, které žáci znají. Ten, který se objevuje nejčastěji je vybrán do další hry. Žáci si vybraný jazykolam vyzkouší několikrát dokola zopakovat.

2. Pohybová hra: Zachraň tě jazykolam! (10 min)

Vybereme jednoho žáka, který bude jazykožroutem (baba). Jeho úkolem je ulovit, co nejvíce jazyků svých spolužáků. Ti se mohou před babou zachránit tak, že těsně před chycením babě řeknou zvolený jazykolam. V tu chvíli se sice zachrání před vypadnutím, ale přilepí se. Nemohou se tedy hýbat a čekají na záchranu. Zachránit je může jejich spolubojovník tak, že se jich dotkne a opět přednese jazykolam (SPRÁVNĚ!). Následně mohou oba pokračovat ve hře a utíkat před jazykožroutem. Pokud nestihne žák říct jazykolam rychle i správně a je babou chycen, vypadává ze hry úplně. Hra končí ve chvíli, kdy buď baba vyřadí nebo přilepí všechny žáky nebo je zřejmé, že baba už hru nezvládá udržet.

3. Diskuse na téma: Cizí jazyk (15 min)

S žáky se vrátíme do kruhu, kde otevřeme diskusi na téma cizích jazyků. *Jaké znají, kolika umí mluvit, podobá se nějakému český jazyk? Jsou něčím jazyky typické?* Myšleno melodií, tempem, energií apod. Zkusíme s žáky chvíli mluvit česká slova italsky (pomůcka: „*Mydli málo, per více, neper tuto, per tamto, per dále!*“), francouzsky (pomůcka: „*Lev leze do tramvaje, žere mandle loupe si je!*“) a další jazyky, které žáky napadnou. Je dobré při cvičení zapojit i celé tělo. Ital nebo Španěl má jiné pohyby než Němec apod.

4. Popis předmětu cizím jazykem (20 min)

Přineseme do diskuse jakýkoli předmět. Pošleme předmět po kruhu, každý má za úkol vymyslet, co předmět je, co umí/dělá. Nejdříve to žáci vysvětlí česky, následně mají za úkol předmět popisovat ve vymyšleném jazyku. Ideálně s energií a gesty.

5. Seznámení s příběhem I. (3 min)

Žáci si sednou do kruhu a vedoucí přečte úryvek z knihy *Babylónská věž*¹⁰

„Všichni lidé na zemi pocházeli z jednoho otce. Všichni byli potomci Noemovi a mluvili stejným jazykem. Jeden druhému dokonale rozuměli. Lidí na zemi stále přibývalo, a tak hledali, kde by se usadili. Táhli od východu, až našli v zemi Šineár pláň, která se jim líbila, a tam se usadili.“

6. Rodina (30 min)

Žáci vytvoří skupinky minimálně po třech lidech. Jejich úkolem je vytvořit společně rodinu, která se přišla usadit na pláni v zemi Šineár. Rodina musí mít otce (hlavu rodiny) a nejstaršího syna. Žáci mají za úkol vymyslet věk, jména, charakter, zaměstnání apod. Žáky informujeme, že se má rodina ráda a jsem v době před naším letopočtem.

Následně žáky poprosíme, aby vytvořili tři živé obrazy na téma: klasický den v této rodině. Ty si následně představíme.

Žákům po ukázkách živých obrazů přečteme další krátký úryvek. *„Lidé si řekli, že by na pláni mohlo vzniknout krásné město. Začali tedy se stavbou. Vypálili cihly a měli je namísto kamene a asfalt místo malty.“*

Žáci vytvoří krátkou improvizaci ve svých rodinách. Tématem improvizace je nová stavba města. Tuto improvizaci vytvářejí v jednotlivých kruzích současně všechny skupiny najednou.

7. Stavba města (20 min)

Každá rodina dostane velký papír, na který má za úkol nakreslit jednotlivé části města (a., b., c.). Žáky poprosíme, aby opět dbali na období, kdy město vznikalo (před naším letopočtem).

a. Palác uprostřed města

b. Zahrady paláce (zahrady královny Semiramis = jeden ze starých divů světa)

¹⁰ [10] ŽAMPACHOVÁ, Lenka a Ivana PECHÁČKOVÁ. *Babylónská věž*. Praha: Meander, 2018. Manamana. ISBN 978-80-7558-050-4.

c. Opevnění

Žáci krátce své návrhy představí.

8. Stavba věže (20 min)

„Když už bylo město skoro hotovo, měli obyvatelé pocit, že v něm něco chybí. Postavíme věž, jejíž vrchol bude sahat až k nebi. Dosáhneme až k samotnému Bohu! Uděláme si tak jméno, abychom se nerozptýlili po celém povrchu země.“

Při čtení textu vysypeme na zem velké množství kostek/ houbiček, karet apod. Každá z hlava rodiny dostane pláněk věže (pro každou rodinu jiný). Slovně se snaží předat informaci o stavbě prostřednímu členu, ten dále štafetově předává informaci nejstaršímu synovi. Syn sám staví věž podle popisu. S informací je posílán jednotlivě i stavební materiál. Věž se staví ideálně 2D do prostoru učebny. Až je postavena část věže, žáky na chvíli zastavíme.

„Hospodin sestoupil, aby viděl to město a věž, kterou lidští synové stavěli. Hospodin si však řekl: Hle, jsou jeden lid a všichni mají jednu řeč, a toto je teprve začátek. Tak pro ně nebude nemožné nic, co by si usmyslili udělat. Nuže sestupme a zmaťme tam jejich řeč, takže jeden nebude rozumět řeči druhého.“ A tak se také stalo, Hospodin sestoupil a každému vložil do úst jiný jazyk. Tak se stalo, že ani jeden člověk nerozuměl tomu, co říká druhý.“

Postupně rozdáme každému lísteček s nápisem cizího jazyka (italština, španělština, ruština, němčina, francouzština, rumunština, ...). Úkolem je dostavět věž, ale každý musí mluvit jazykem, který od Hospodina dostal.

9. Setkání rodiny (10 min)

Po stavbě věže se rodiny setkají a opět improvizálně hovoří o stavbě města. Každý však drží svůj daný jazyk.

Po chvíli žákům dovolíme mluvit normálně a říct si v rodině své pocity o zmatení jazyků.

10. Reflexe (15 min)

„Nastal veliký zmatek, a proto nazvali město Babel, což znamená zmatek. Lidé se spolu už nedomluvili, a tak přestali stavět město. Obyvatelé odešli a Hospodin je

odtamtud rozptýlil po celém povrchu země. Město Babel neboli Babylón, kde Hospodin zmátl řeč celé země, zůstalo navěky nedostavěno. „

Otevřeme s žáky diskusi na téma zmatení jazyků.

Jak Vám bylo, když jste najednou nikomu jinému nerozuměli?

Bylo těžší věž stavět?

Jaké bylo, když jste nikomu nerozuměli ani ve své rodině?

Chápeme, proč Hospodin jazyky zmátl? Nic neroste až do nebe – chápeme toto rčení?

Jsou jazyky, kterými se domluvíme ve velké části světa?

Dobré je i zapojit historická fakta o městě Babylón.

Víme, že opravdu město existovalo?

REFLEXE LEKCE

Lekce se nakonec protáhla dokonce na tři lekce po 90 min. Důvodem byl hlavně problém s docházkou žáků. Z důvodu častých karantén nebo onemocnění nebyl plný počet žáků na žádné z lekcí. Což výsledný záměr komplikovalo. Před každou z lekcí bylo nutné se rozhodnout, zda v příběhu pokračovat nebo čekat na větší počet účastníků.

1. Jazykolam (7 min)

Rychlé mluvní cvičení přináší rozšíření znalosti jazykolamů, rozmluvení a důležitý jazykolam do dalšího cvičení. Žáci s úkolem neměli problém, znali velké množství jazykolamů. Nejčastěji se objevovalo slovo *Popokatepetl*. Byl tedy pro další pohybovou hru vybrán.

Časová dotace na toto cvičení byla splněna.

2. Pohybová hra: Zachraň tě jazykolam! (10 min)

Pohybová hra byla u žáků přijata s nadšením. Převážně chlapci pohybovou hru vyžadují. V souboru je již cítit rychlejší dospívání děvčat. Tři ze skupiny pohybové hry už tolik nevitají. Bylo tedy nutné vyladit přímo při hře kolik opakování si můžeme dovolit. Chlapci a tři mladší děvčata by byla schopna hrát hru celou hodinu. Došlo na

čtyři opakování. V posledním již bylo cítit, že starší děvčata se snaží rychle hru opustit a pouze ji sledovat.

Co se muselo po prvním opakování změnit byla správnost jazykolamu. V zápalu boje žáci nebyli schopni jazykolam vždy správně vyslovit. Výslovnost nebylo možné ani uhlídat. Pro další hry bylo tedy stanoveno nové pravidlo. Žáci při přefeknutí mohou zpomalit a jazykolam ještě jednou a v klidu říci.

Časová dotace byla o 5 minut přesáhnutá.

3. Diskuse na téma: Cizí jazyk (15 min)

Diskuse byla v počátku poměrně vlažná. Žáci rádi vyprávěli, co se učí za jazyky, ale přemýšlet o temperamentu a energii pro ně bylo složité. Po podrobnějším vysvětlení a ukázkách se skupina na konci diskuze na záměr dokázala částečně naladit. Diskuse byla z důvodu podrobnějšího vysvětlování na žáky zdlouhavá, bylo náročné udržet jejich pozornost po celou dobu.

Časová dotace byla o 10 minut přesáhnutá.

4. Popis předmětu cizím jazykem (20 min)

Pro hru byl vybrán zelený brk. Po diskusi, která nebyla úplně úspěšná, se toto cvičení potkalo s úspěchem. Žáci vymysleli spoustu zajímavých variant a velmi dobře ovládali svůj vymyšlený jazyk. Objevil se kouzelný brk z příběhů o Harry Potterovi, oprašovátko, šperk, housenka apod. Žákům nestačilo prezentovat pouze jeden předmět, cvičení se tedy několikrát zopakovalo. Velkým překvapením byl žák, který se dříve nějak výrazně neprojevoval. Tuto hru skvěle zvládnul a vymyšlený jazyk ovládal velmi dobře.

Časová dotace na toto cvičení byla splněna.

Po tomto cvičení byla lekce přerušena a další část byla věnována jiným improvizacním cvičením. Důvodem bylo rozhodnutí nejjpodstatnější část lekce projít s početnější skupinou.

Další lekci bylo důležité nově příchozí uvést do tématu jazyků. Bylo zopakováno cvičení Popis předmětu cizím jazykem. Pro tuto lekci byl vybrán kámen.

Opět se objevilo velké množství dobrých nápadů (vajíčko, bomba, dračí vejce, deodorant, zapalovač, ...). Lekci cvičení otevřelo a pomohlo se zorientovat. Dále proběhla krátká diskuse, kde zasvěcení žáci popisovali prožitou lekci. Otevřela se i krátká diskuse na téma jazyků. Byla rozhodně plodnější než předchozí. Bylo cítit, že žáci začínají více vnímat rozdíly tempa a energie jednotlivých jazyků.

Pro začátek lekce bylo nutné vyčlenit 30 minut.

6. Rodina (30 min)

Vytvoření rodiny pro žáky nebyl velký problém. V lekcích již několikrát řešili charakterizaci postavy. Dokonce vytvářeli i charakter historické rodině ze staré fotografie. Žáci tedy poměrně brzo měli jasno.

Živé obrazy ukazovaly, že se žáci slušně orientují i v historických reáliích. Neobjevila se činnost, která by pro rodinu žijící před naším letopočtem byla neobvyklá. S čím žáci zkušenost neměli, byla improvizace ve vytvořených postavách (v lekcích řešící fiktivní vymyšlenou postavu měli možnost etudu předem dohodnout a připravit). Dalším neobvyklým způsobem byla improvizace najednou. Žáci jsou zvyklí na ukázkou od svých spolužáků. Bylo cítit, že jsou v rolích nejistí. Poslouchají druhou skupinu a nejsou plně soustředění. Aby byli více v tématu, byly přidány návodné otázky pro rodiny (*Co by ve městě mělo být?; Jak by se mohlo jmenovat?; Co by rodina mohla městu přinést?*). Otázky rodinám hodně pomohly a posunuly je více do tématu.

Časová dotace byla o 10 minut přesáhnuta.

7. Stavba města (20 min)

Jak už bylo několikrát zmíněno, nikdy nebyl dosažen plný počet žáků ve skupině. Při této lekci bylo přítomno šest žáků. Vznikly tedy dvě tříčlenné skupiny. Jedna čistě chlapecká a jedna dívčí. Chlapci dostali za úkoly opevnění a děvčata palác.

Obě skupiny neuměly velmi dobře uchopit historické reálie. Vznikl tedy palác plný moderních prvků, tak i opevnění. Bylo vidět, že žáci si berou zadání za své, opevnění i palác chtěli podrobně propracovat. Záměr cvičení byl splněn. Při prezentaci

se všichni zapojili a dlouze nad návrhy diskutovali. Chtěli popsat každý detail. Bylo nutné prezentaci a diskusi moderovat. Pro cvičení nebylo nutné striktní dodržení historických reálií. V budoucnu by bylo vhodné do úvodu lekce zahrnout krátké seznámení s historií.

Časová dotace na toto cvičení byla splněna.

Lekce tímto cvičením byla ukončena. Poslední a nejpodstatnější část musela být z časových důvodů přesunuta.

Finální část proběhla opět v jiném složení. Žáky bylo možné rozdělit do tří skupin. První, kteří absolvovali všechny lekce. Druzí, kteří byli alespoň na jedné a třetí, kteří se neúčastnili žádné z předchozích lekcí. Bylo tedy opět nutné udělat krátké seznámení s příběhem a konceptem. Byli využiti znalí žáci, ti měli za úkol nově přichozím v krátkosti vše podstatné popsat. Rodiny bylo možné nakombinovat žáky ze všech tří skupin. Vznikly tak dvě rodiny, kde se vyskytovali noví i zkušení žáci. Noví žáci převzali volné role v rodině a měli čas se do nich trochu vžít. Krátce jim bylo představeno i město, které vzniklo minulou lekcí. Aby i nově přichozí žáci měli k městu a jeho budovní vztah, byl celé skupině dán společný úkol. Měli se dohodnout a společně nakreslit další část města (zahrady královny Semiramis).

Pro opětovné seznámení bylo nutné vyčlenit 15 minut z lekce.

8. Stavba věže (20 min)

Žáci neměli problém se stavbou, když mohli používat český jazyk. Chvilí trvalo, než se na sebe navzájem naladili. Hlava rodu musela nastavit jistý styl komunikace, aby informace o pozici stavebního materiálu byla plnohodnotná. Co bylo zajímavé, žáci aktivitu nevnímali jako soutěž, což bylo příjemné překvapení. Obava ze soutěžení se při přípravě lekce objevila.

Jakmile se žákům zakázalo komunikovat českým jazykem, byla stavba o poznání horší. Komunikace zadržovala a nešlo předat přesnou informaci. Bylo zřejmé, že žáci spoléhají stoprocentně na slovo. Nastala tedy převážně komunikace gestem, což pro skupiny bylo obtížné. I tak věž dostavěli, i když s chybami. Co vyplynulo ze situace byl problém se zadanými jazyky. Žáci se velmi soustředili na napodobení daného jazyka. Bylo nutné dovysvětlit, že jazyk je pouze inspirací, nikoli nutným

zadáním. Jedna z dívek si vylosovala ruštinu, kterou trochu ovládala. To pro cvičení nebylo úplně vhodné. Snažila se využít existujících slov a odpoutala se od podstaty. Až po podrobnějším vysvětlení ustoupila od hledání reálných slov a nechala slova plynout. Otázkou tedy je, jestli zadání cizího jazyka pro inspiraci, nebylo spíše zavádějící.

Časová dotace byla o 10 minut přesáhnuta.

9. Setkání rodiny (10 min)

Žáci měli spoustu zážitků, které potřebovali ventilovat. Zarazilo je, že musí stále držet zmatení jazyků. Nejpodstatnější pro ně v začátku bylo vychrlit, kdo co jak dělal ve skupině dobře nebo správně. Jak chápali signály, gesta a vymyšlená slova. Nutnost stále mluvit vymyšleným jazykem dokázala emoce přibrzdit a nedošlo k vyřizování účtů. Převážně chlapci měli tendenci poukazovat na chyby druhých. Až po chvíli měli možnost mluvit opět česky. Vášně se ustálily a bylo možno pokračovat v přínosné diskusi.

Časová dotace byla splněna.

10. Reflexe (15 min)

Společná diskuse byla složitá z důvodu rozdělení lekce do několika dní. Tématu byly věnovány tři lekce (jedna lekce každý týden). Došlo ke zbytečnému prodlužování. Bylo tedy pro všechny náročné vybavit si předchozí lekce. Diskuse musela být hodně moderovaná. Žáky bylo potřeba trochu povzbudit.

Všichni se shodli, že nerozumět je opravdu složité. Neumí si představit situaci, kdyby ve své vlastní rodině nikomu nerozuměli. Logicky se dlouze hovořilo o problematice stavění věže. Byl to čerství zážitek, který v žácích rezonoval. Potěšující bylo zjištění, že žáci pochopili důvod, proč Hospodin věž nenechal dostavět. Zasáhl je příběh "jejich" rodiny. Alespoň v možnostech, které častá obměna žáků přinesla. Lekce byla, i přes nepřítel čas a docházky, úspěšná. Žáci poznali příběh, bylo jim vysvětleno slovo Babel/ Babylón. Prožili stavbu města i věže pomocí metody strukturovaného dramatu.

Časová dotace byla splněna.

4 Reflexe záměru

Záměrem byl postup seznámení žáků při hodině dramatické výchovy s biblickými příběhy. Dále pak objasnění zažitých slovních spojení, které z Bible vycházejí. Lekce se zaměřovaly na vybrané biblické příběhy Starého zákona. Každý příběh byl vybrán tak, aby se v něm některé ze slovních spojení postupně objevilo. Výběr je považován za vhodný, všechny aktérům lekce něco přinesli. Pozitivní reakcí byl i fakt, že žáci získané informace následně využili ve školní výuce.

Skupinu se povedlo získat pro téma biblických příběhu z hlediska přípravy inscenace. Považují je za dobrou předlohu, kterou se chtějí zabývat do budoucna. Co je na práci baví je i fakt, že se na přípravě veřejného výstupu podíleli a podílejí. Vyjádřili se kladně i ke konceptu, kdy vlastně netuší, že jejich nápad bude využit. Uznali, že kdyby se okamžitě začalo s přípravou veřejného vystoupení, nebyli by schopni udržet pozornost na proces. Tedy okamžitě by se bez jakékoli přípravy stylizovali do přidělených postav a nezamýšleli se nad ostatním. Po hlubším zkoumání přicházeli s dobrými nápady, ale sami by si je v inscenaci neuměli představit. Nebyli tímto faktem „svázáni“ a to dramtizaci a veřejnému výstupu hodně pomůže.

S čím v počátku příprav celého projektu nebylo počítáno byla zdlouhavá distanční výuka. Ta byla vyhodnocena jako nehodná pro přípravu projektu. Díky tomuto faktu se práce záměrně přerušila a bylo na ní navázáno až po cca dvou letech. Mezi tím skupina, která v projektu působila, o dva roky zestárla a vše muselo být upraveno. Z tohoto důvodu nebyl splněn poslední z cílů práce, a to příprava inscenace. Projekt stále běží a s inscenací je počítáno, ale nebylo možné ji stihnout v daném časovém horizontu. Na scénáři skupina postupně pracuje a bude upravován. V tuto chvíli je plánována premiéra inscenace na jaro roku 2022.

Projekt přines velmi dobrý obraz zkušenosti skupiny na jednotlivá odvětví divadelní práce. Záměrně byly některé lekce vedeny, pro skupinu, netradičním způsobem. Žáci do této doby neznali lekce zaměřené kompletně na hlas nebo pohyb. Také se poprvé setkali s lekcí, která byla celkově vedena metodou strukturovaného dramatu. Technika učitele v roli pro ně známá byla, ale i tak pro ně byla očividně překvapením. Tato skutečnost není důležitá jen pro konkrétní skupinu, ale celkové

vedení ostatních skupin. Je důležité více žáky podporovat v pohybové improvizaci a sólovém projevu.

Velkým problémem byla koncentrace při samostatné práci jedince. Tam je znát zanedbání skupiny. Je nutné se na soustředění zaměřit. Mohla by díky tomu vyvstat obrovská potíže při veřejném výstupu. Aktér si tím ubírá i sílu osobního prožitku při cvičení, který je pro něj zásadní. Konkrétně pohybové improvizace ve skupině nebo samostatně toho byly důkazem. Byl obrovský risk jednu celou lekci věnovat pohybu a jeho rozvoji. Ale ukázalo se, že práce na osvojení si těchto dovedností měla být zařazena již dávno. Přišlo úplné nepochopení účastníků s lektorem, které vedlo k nepříjemné zkušenosti. Věnování celé lekce byla chyba, žáci měli pohybová cvičení řešit v menší míře ve více lekcích.

Pozitivním jevem je zlepšení žáků při skupinové práci a komunikaci. Uměli se lépe dohodnout a najít společné řešení. Diskuse na daná témata se stávala bezpečnými i pro méně průbojné žáky. Bylo znát, že skupina se více stmelila. Dokázal pracovat každý s každým, nebyl větší problém s jednotvárným „skupinkováním“. Jedinci, kteří v uplatňování dramatických prvků tápali, byli povzbuzováni a inspirováni zkušenějšími žáky. Chlapec zaměřující se na agresivní projevy získal očividně větší pocit bezpečí a od těchto témat ustoupil. Tyto změny jsou připisovány i vyššímu věku účastníků. Vyšší věk žáků přinesl do jednotlivých cvičení nadhled a vtip, který byl očekáván. Negativum, které vyšší věk přináší, jsou rozevírající se nůžky v přemýšlení dívek a chlapců. Chlapci jsou stále na vlně nezávazné hry, kdy neřeší, jak u ní vypadají. Starší osazenstvo dívek má v některých cvičeních pocit trapnosti, který je zbytečně brzdí v přirozeném projevu. Jsou lehce cítit záměrné stylizace a opovržení mladšími chlapci. Není to nijak přehnané, ale je nutné si na to v budoucnu dávat pozor.

Metoda strukturovaného dramatu byla dobře přijata. Ukázala se pro tuto skupinu jako výhodná. Žáci se dokázali soustředit a koncentrovaně pracovat. Je pravdou, že ve většině lekcí, které byly takto vedeny, chyběly dvě dívky, které mají s koncentrací největší problém. Objevilo se několik zbytečných kroků, které by bylo potřeba opravit. Nefungovaly tak, jak bylo zamýšleno, a skupinu zbytečně mátl. Konkrétně jsou pospány přímo v reflexi lekce.

Žáci jsou zkušenější v přípravě etud a živých obrazů. Celkově je znát progres celé skupiny. V těchto cvičeních se žáci cítili dobře a díky tomu bylo ve většině dosaženo záměru. Do budoucna bude dobré před žáky klást náročnější zadání, které přes tato cvičení zvládnou. Rozhodně budou i využita ve veřejném výstupu. Tento směr je pro žáky známý a bezpečný. Osvědčil se i u méně zkušených účastníků.

Co nikdy nezklamalo a je pro výuku, převážně u mladších dětí podstatné, jsou pohybové „rozehřívací“ hry. Všechny, které se objevily, byly skupinou kladně přijaté. Občas došlo u nových her ke změně pravidel při uvedení do praxe. Například u jazykolamů musela být hra zjednodušena. Většinou byly pohybové hry řazeny na začátek lekce, ale u hadí honičky se osvědčilo rozhodnutí dát ji nakonec. Lekce, jak už bylo zmíněno, nebyla úplně úspěšná, takže žáci se alespoň na závěr uvolnili a pobavili.

Překvapením pro žáky bylo použití učitele v roli. Ač už se s tím několikrát setkali, bylo vidět, že si na jednání musí zvyknout. Ale pro lekci bylo toto využití funkční a přineslo dobrý výsledek.

Co se ukázalo jako dobrá volba, bylo využívání více vybraných předloh pro jedno téma. Žáci se tak setkali s kvalitní literaturou. Viděli, že každý může příběh pojmout jinak, ale hlavní myšlenka by měla zůstat zachována. Hledání rozdílných informací je přivedlo i ke kritickému myšlení a poučné práci s textem.

5 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo najít ideální předlohy pro dramtizaci biblických příběhů, vhodné publikace pro práci v lekcích a výstavba lekcí. Ty měly za cíl žáky seznámit nejen s příběhem, ale i s ustáleným slovním spojením, které vychází z Bible a žáci se s nimi mohou v běžném životě setkat. Skupinu seznámit s kvalitní literaturou a rozšířit jejich všeobecný přehled. Nenásilně předat hlavní myšlenky biblických příběhů, které nijak nevnučují víru v Boha. Ukázat, že křesťanství je kolébkou vývoje evropské společnosti a ač je často zatracováno, obsahuje nadčasové myšlenky.

Projekt přinesl skupině i nové metody práce v hodinách dramatické výchovy, které poukázaly na její vybavenost a zkušenost. Měly rozvinout sociální rozvoj skupiny i jedince, prohloubit komunikativní dovednosti, podpořit tvořivost a kreativitu aktérů.

6 Seznam literatury

Primární literatura

- [1] ADREANI, Manuela. *Bible: ilustrované příběhy ze Starého zákona*. Přeložil Marcela KOŘÍNKOVÁ. Praha: Naše vojsko, 2018. ISBN 978-80-206-1751-4.
- [2] BRADFORD, Roark. *Černošský Pán Bůh a páni Izraeliti: starej zákon a proroci*. Praha: Odeon, 1968
- [3] DOSKOČILOVÁ, Hana. *Diogenes v sudu a dalších dvacet známých příběhů z doby dávné a nejdávnější*. Praha: Albatros, 1985. ISBN 13-707-85
- [4] DOSKOČILOVÁ, Hana. *Damoklův meč a další známé příběhy z doby dávné a nejdávnější*. Praha: Albatros, 1991. ISBN 80-00-00110-1
- [5] NEMJÓ, Ester a Ivana PECHÁČKOVÁ. *Kain a Ábel*. Praha: Meander, 2018. Manamana. ISBN 978-80-7558-050-4.
- [6] PECHÁČKOVÁ, Ivana. *Stvoření světa*. Ilustroval Monika NOVOTNÁ. Praha: Meander, 2017. Manamana. ISBN 978-80-7558-013-9.
- [7] PECHÁČKOVÁ, Ivana. *David a Goliáš*. Ilustroval Nikola HOŘENÍ. Praha: Meander, 2017. Manamana. ISBN 978-80-7558-017-7.
- [8] PECHÁČKOVÁ, Ivana. *O potopě světa*. Ilustroval Petra Josefína STIBITZOVÁ. Praha: Meander, 2017. Manamana. ISBN 978-80-7558-014-6.
- [9] ŘÍČANOVÁ, Tereza. *Vánoční knížka*. Vyd. 2. V Praze: Baobab, 2011. ISBN 978-80-87060-49-0.
- [10] ŽAMPACHOVÁ, Lenka a Ivana PECHÁČKOVÁ. *Babylónská věž*. Praha: Meander, 2018. Manamana. ISBN 978-80-7558-050-4.

Sekundární literatura

- [1] ČEŇKOVÁ, Jana. *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury: adaptace mýtů, pohádek a pověstí, autorská pohádka, poezie, próza a komiks pro děti a mládež*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-095-X.
- [2] DOLEŽEL, Lubomír. *Narativní způsoby v české literatuře*. Vyd. 2. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2014. Scholares. ISBN 978-80-87855-13-3.
- [3] MACHKOVÁ, Eva. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9

- [4] MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: zásobník dramatických her a improvizací*. 13. vydání. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015. ISBN 978-80-7068-298-2.
- [5] MARUŠÁK, Radek. *Literatura v akci: metody dramatické výchovy při práci s uměleckou literaturou*. V Praze: Akademie múzických umění, 2010. ISBN 978-80-7331-172-8.
- [6] PINTÍŘOVÁ, Ivana. *Dramatická výchova v katechezi*. Mgr. práce, KVD DAMU, 2011
- [7] POTMĚŠILOVÁ, Lenka. *Biblické příběhy pro děti a mládež*. seminární práce, KVD DAMU, 2018
- [8] ROCK, Lois. *Bible pro kluky a holky*. Ilustroval Kay WIDDOWSON. Praha: Česká biblická společnost, 2014. ISBN 978-80-87287-67-5.
- [9] SKLENÁKOVÁ, Barbora. *Bible jako zdroj námětů pro dramatickou výchovu*. Mgr. práce, KVD DAMU, 2016-7
- [10] TEBBS, Victoria. *Bezva Bible!*. Přeložil Paia CHUDÁ. Praha: Česká biblická společnost, 2017. ISBN 978-80-7545-034-0.
- [11] ULRYCHOVÁ, Irina. *Drama a příběh: tvorba scénáře příběhového dramatu v dramatické výchově*. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Katedra výchovné dramatiky DAMU, 2007. ISBN 978-80-7331-096-7.
- [12] VOPĚNKA, Martin. *Biblické příběhy pro nevěřící děti*. Ilustroval Jiří VOTRUBA. Praha: Mladá fronta, 2018. ISBN 978-80-204-4678-7.
- [13] WAY, Brian. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2., rev. a aktualiz. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014. ISBN 978-80-903901-4-0.